

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

LWR.410.003.01.2023

Pan
Jarosław Komisarek
Dyrektor
Zakładu Poprawczego i Schroniska
dla Nieletnich w Głogowie
Zakład Poprawczy i Schronisko
dla Nieletnich w Głogowie
ul. Obrońców Pokoju 19
67-200 Głogów

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/051 – „Zapewnienie bezpieczeństwa i działalność resocjalizacyjna w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich i okręgowych ośrodkach wychowawczych”

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zakład Poprawczy i Schronisko dla Nieletnich w Głogowie ¹ , ul. Obrońców Pokoju 19, 67-200 Głogów.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jarosław Komisarek, Dyrektor ZPiSdN ² od 6 stycznia 2021 r. ³ . W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: a) Marian Chudziński, Dyrektor ZPiSdN od 1 lipca 2015 r. do 30 czerwca 2020 r.; b) Jarosław Komisarek, p.o. Dyrektora ZPiSdN od 1 lipca 2020 r. do 31 grudnia 2020 r.; c) Marek Kruk, p.o. Dyrektora ZPiSdN od 1 do 5 stycznia 2021 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Zapewnienie bezpieczeństwa w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich i okręgowych ośrodkach wychowawczych. 2. Działalność resocjalizacyjna w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich i okręgowych ośrodkach wychowawczych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2023 do zakończenia czynności kontrolnych ⁴ (lata szkolne 2019/2020, 2020/2021, 2021/2022, 2022/2023).
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Artykuł 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁵ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu
Kontrolerzy	1. Katarzyna Marczyńska, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/21/2023 z dnia 18 stycznia 2023 r. 2. Bernard Sosulski, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/22/2023 z dnia 27 stycznia 2023 r.

(akta kontroli: tom I, str. 1-4, 9-14)

¹ Dalej również: ZPiSdN lub Zakład.

² Dalej także: Dyrektor Zakładu.

³ W okresie od 6 stycznia do 30 czerwca 2021 r. – p.o. Dyrektora Zakładu, od 1 lipca 2021 r. Dyrektor ZPiSdN.

⁴ Czynności kontrolne zostały zakończone 2 marca 2023 r.

⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 623. Dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁶ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Zakład Poprawczy i Schronisko dla Nieletnich w Głogowie w latach 2019-2023⁷ zapewniał bezpieczeństwo swoim wychowankom, niemniej nie wszystkie działania podejmowane w tym zakresie były prawidłowe. Z kolei prowadzona działalność resocjalizacyjna co do zasady zorganizowana została właściwie.

Wprowadzone zabezpieczenia techniczno-ochronne były adekwatne do przyjętego systemu ochrony, dostosowanego do typu placówki, oraz umożliwiały realizację ochrony w sposób zapewniający bezpieczeństwo w Zakładzie. Opracowane dokumenty dotyczące bezpieczeństwa zawierały wszystkie niezbędne elementy. Wydzielone w Zakładzie izby adaptacyjne i izba izolacyjna zostały właściwie wyposażone. Zapis monitoringu pomieszczeń był odpowiednio zabezpieczony zarówno przed utratą, zniszczeniem lub uszkodzeniem, jak i przed dostępem osób nieuprawnionych. Wydatki związane z bezpieczeństwem i ochroną Zakładu zostały prawidłowo zaewidencjonowane i poniesione zgodnie z planem finansowym. W czasie epidemii COVID-19 zapewniono nieletnim i pracownikom Zakładu środki ochrony osobistej oraz wprowadzono procedury, które miały na celu przeciwdziałanie zarażeniu się wirusem SARS-CoV-2.

Wychowankom zapewniono bieżącą pomoc psychologiczno-pedagogiczną i psychiatryczną, a także umożliwiono kształcenie ogólne i zawodowe, jak również udział w zajęciach o charakterze kulturalnym, oświatowym, sportowym i rekreacyjnym. Zakład współpracował z instytucjami powołanymi do udzielania pomocy w ich usamodzielnianiu. Opracowywano indywidualne plany resocjalizacyjne⁸ oraz informowano rodziców lub opiekunów prawnych o postępach w resocjalizacji wychowanków. Udzielanie nagród oraz środków dyscyplinarnych, co do zasady, odbywało się zgodnie z przepisami.

W działalności jednostki stwierdzono jednak nieprawidłowości, które polegały m.in. na: [1] nieterminowym sporządzeniu części dokumentów związanych z bezpieczeństwem Zakładu; [2] niezgodnym z przepisami prowadzeniu ewidencji wydarzeń nadzwyczajnych, pobytu w izbach przejściowych/adaptacyjnych i izbie izolacyjnej oraz rejestru przekazywania dyżurów; [3] nierealizowaniu przez pracowników ochrony obowiązków⁹ związanych z przejęciem zmiany, tj. wynikających z § 64 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 sierpnia 2022 r. w sprawie funkcjonowania okręgowych ośrodków wychowawczych, zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich¹⁰; [4] niezakwalifikowaniu dziewięciu wydarzeń jako nadzwyczajnych; [5] niewłaściwym dokumentowaniu użycia środków przymusu bezpośredniego oraz niepowiadomianiu wszystkich właściwych organów o ich użyciu; [6] nieterminowym modyfikowaniu IPR; [7] niewłaściwym dokumentowaniu realizacji obowiązku informowania rodziców lub opiekunów prawnych o postępach w resocjalizacji wychowanków.

⁶ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁷ Do 2 marca.

⁸ Dalej: IPR lub plan indywidualny.

⁹ Polegających na: sprawdzeniu stanu zabezpieczeń techniczno-obronnych; sprawdzeniu w obecności zdającego liczby kluczy i porównania ich z rejestrem kluczy wydanych; sprawdzeniu liczby i stanu zastępczych źródeł światła; sprawdzeniu i zapoznaniu się z dokumentacją znajdującą się na stanowisku; przyjęciu indywidualnego wyposażenia od pracownika zdającego zmianę, a w szczególności środka łączności, sygnalizacji i zestawu kluczy.

¹⁰ Dz. U. poz. 1897. Dalej: rozporządzenie w sprawie funkcjonowania ZP.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe¹¹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Zapewnienie bezpieczeństwa w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich i okręgowych ośrodkach wychowawczych

Opis stanu faktycznego

1.1. W okresie objętym kontrolą ZPiSdN funkcjonował jako zakład poprawczy resocjalizacyjny, półotwarty dla chłopców z limitem 48 miejsc, oraz schronisko zwykle dla chłopców z limitem 24 miejsc¹². Liczba nieletnich faktycznie przebywających w zakładzie poprawczym wynosiła od 12 (25% limitu miejsc) do 29 (60% limitu miejsc) wychowanków, przy czym najmniej było ich 31 grudnia 2020 r. i 31 grudnia 2021 r., zaś najwięcej 20 stycznia 2023 r. Z kolei według stanu ewidencyjnego liczba nieletnich przebywających w zakładzie poprawczym w okresie objętym kontrolą wynosiła od 21 (43,8% limitu miejsc) do 36 (75% limitu miejsc) wychowanków, przy czym najmniej ich było 31 grudnia 2020 r. i 30 września 2021 r., zaś najwięcej 30 września 2022 r. Z kolei liczba nieletnich przebywających w tym samym okresie w schronisku wynosiła, w odniesieniu do stanu faktycznego, jak i ewidencyjnego, od trzech (12,5% limitu miejsc) do ośmiu (33% limitu miejsc) wychowanków, przy czym najmniej ich było 30 czerwca 2020 r. i 31 marca 2021 r., zaś najwięcej 31 grudnia 2020 r.

Według arkusza organizacyjnego liczba miejsc na dany rok szkolny wynosiła 40 dla zakładu poprawczego i 10 dla schroniska¹³. Udział nieletnich w zajęciach szkolnych w okresie objętym kontrolą wynosił od 30% do 72,5% dla zakładu poprawczego i od 30% do 80% dla schroniska.

(akta kontroli: tom I, str. 59-60, 121-127)

1.2. W latach 2019-2023 (do 20 stycznia) z ewidencji ZPiSdN skreślonych zostało łącznie 126 nieletnich, w tym 71 z zakładu poprawczego i 55 ze schroniska. Minimalny okres pobytu nieletniego w zakładzie poprawczym wyniósł jeden miesiąc i pięć dni, a w schronisku 14 dni, natomiast maksymalny okres pobytu w zakładzie poprawczym wyniósł trzy lata, 10 miesięcy i 18 dni, a w schronisku jeden rok, dwa miesiące i dwa dni¹⁴. Dyrektor ZPiSdN co do zasady realizował obowiązek niezwłocznego zawiadomienia Ministerstwa Sprawiedliwości o skreśleniu nieletniego z ewidencji Zakładu stosownie do § 78 ust. 2 i § 99 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich¹⁵, § 16 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 sierpnia 2022 r. w sprawie pobytu nieletnich w zakładach poprawczych¹⁶ oraz § 15 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 sierpnia 2022 r. w sprawie pobytu nieletnich w schroniskach dla nieletnich¹⁷. W jednym przypadku¹⁸ nie został zrealizowany obowiązek zawiadomienia Ministerstwa

¹¹ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹² Utworzone na podstawie zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie utworzenia schronisk dla nieletnich i zakładów poprawczych oraz określenia ich rodzajów i limitów miejsc (Dz. Urz. MS Nr 6 poz. 20, ze zm.).

¹³ W okresie objętym kontrolą limit miejsc dla zakładu poprawczego i schroniska nie ulegał zmianie.

¹⁴ Minimalny i maksymalny okres pobytu dotyczy nieletnich, którzy zostali przyjęci do ZPiSdN od 1 stycznia 2019 r.

¹⁵ Dz. U. z 2017 r. poz. 487. Akt uchylony z dniem 1 września 2022 r. Dalej: rozporządzenie w sprawie ZP.

¹⁶ Dz. U. poz. 1891. Akt wszedł w życie z dniem 9 września 2022 r. Dalej: rozporządzenie w sprawie pobytu nieletnich w ZP.

¹⁷ Dz. U. poz. 1889. Akt wszedł w życie z dniem 8 września 2022 r. Dalej: rozporządzenie w sprawie pobytu nieletnich w schroniskach.

¹⁸ Ustalono na podstawie próby 98 dostępnych akt osobowych wychowanków oraz kopii wysłanych zawiadomień (w przypadku wychowanków, których akta zostały przesłane w związku ze skierowaniem ich do innego zakładu, schroniska, aresztu śledczego lub zakładu karnego).

Sprawiedliwości i jednocześnie nie dopełniono obowiązku przesłania akt nieletniego w związku ze skierowaniem go do innej placówki, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom I, str. 61-64, 121-127, 245-249)

1.3. W okresie objętym kontrolą Zakład dysponował dwoma izbami adaptacyjnymi (przejściowymi)¹⁹ – jednoosobową i dwuosobową, oraz jedną izbą izolacyjną. Wyposażenie dwuosobowej izby adaptacyjnej było przedmiotem oględzin. Wykazały one, że była ona wyodrębnionym pomieszczeniem urządzonym w sposób odpowiadający warunkom pomieszczenia mieszkalnego. Znajdowały się w niej dwa stoliki, dwa krzesła, dwa łóżka oraz telewizor. Izba ta była monitorowana oraz znajdowała się w niej sprawna instalacja przyzywowa. W osobnym pomieszczeniu znajdowały się toaleta, umywalka i prysznic. Dyrektor ZPiSdN wyjaśnił, że nieletni umieszczeni w każdej z takich izb chęć skorzystania z toalety zgłaszają poprzez instalację przyzywową.

Z kolei oględziny izby izolacyjnej wykazały, że była pomieszczeniem wentylowanym, ogrzewanym, oświetlonym i monitorowanym, o powierzchni przekraczającej 4 m². Wyposażono ją w przymocowane do podłogi: stolik, krzesło oraz łóżko. W pomieszczeniu tym znajdowała się sprawna instalacja przyzywowa. Urządzono je w sposób uniemożliwiający dokonanie przez nieletniego samouszkodzenia. Zakład nie dysponował dokumentacją potwierdzającą, że materiały użyte do wygłuszenia izby izolacyjnej spełniają wymagania dźwiękochłonności. Nie mniej jednak zapewniała ona dźwiękochłonność, co potwierdzono w trakcie oględzin.

Oba rodzaje pomieszczeń znajdowały się na parterze budynku internatu, w pobliżu pomieszczenia dyżurki ochrony, wyposażonej w urządzenie do odbioru obrazu z monitoringu w każdej z trzech izb.

(akta kontroli: tom II, str. 226-234)

Pomimo obowiązku posiadania dwóch izb izolacyjnych w Zakładzie funkcjonowała tylko jedna taka izba, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

1.4. ZPiSdN był wyposażony w środki przymusu bezpośredniego²⁰, tj.: kaftan bezpieczeństwa, pas obezwładniający, kask zabezpieczający, kajdanki oraz izbę izolacyjną, co potwierdzono w trakcie oględzin przeprowadzonych 14 lutego 2023 r.

(akta kontroli: tom II, str. 224-225)

W okresie objętym kontrolą śpb zastosowano w Zakładzie w sumie 11 razy, tj. w postaci siły fizycznej (cztery przypadki)²¹ oraz przy użyciu izby izolacyjnej (siedem przypadków)²². Badaniem objęto wszystkie przypadki zastosowania ww. środków. Użyto ich w stosunku do sześciu wychowanków. W przypadku jednego wychowanka dwukrotnie zastosowano izbę izolacyjną²³ i raz siłę fizyczną, w przypadku trzech wychowanków najpierw zastosowano siłę fizyczną, a następnie izbę izolacyjną, a w przypadku dwóch pozostałych wychowanków zastosowano wyłącznie izbę izolacyjną. W 10 z 11 zbadanych przypadków sporządzone zostały – zgodnie z art. 51 ust. 1 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej²⁴ – notatki służbowe z użycia śpb. Notatki te każdorazowo przekazywane były Dyrektorowi Zakładu, stosownie do art. 51 ust. 3 wskazanej ustawy. W pięciu przypadkach notatki nie zostały sporządzone przez wszystkich uprawnionych do użycia lub wykorzystania śpb, zaś w sześciu

¹⁹ W stanie prawnym do 1 września 2022 r. funkcjonowało nazewnictwo: izba przejściowa, a od 1 września 2022 r.: izba adaptacyjna.

²⁰ Dalej: śpb.

²¹ Dwa przypadki w 2021 r. i dwa przypadki w 2022 r.

²² Cztery przypadki w 2021 r. i trzy przypadki w 2022 r.

²³ 26 kwietnia i 29 maja 2021 r.

²⁴ Dz. U. z 2023 r. poz. 202, ze zm. Dalej: ustawa o śpb.

przypadkach nie zostały podpisane przez osoby uprawnione. W jednym przypadku po umieszczeniu wychowanka w izbie izolacyjnej, w wyniku autoagresji, doznał on urazu w okolicach barku (nieletniemu udzielono pomocy i wezwano karetkę pogotowia). W dziewięciu przypadkach nie przekazano informacji o użyciu śpó do sędziego rodzinnego sprawującego nadzór nad ZPiSdN, a w sześciu przypadkach do sądu rodzinnego wykonującego środek poprawczy.

(akta kontroli: tom I, str. 67-68, 330-341, 358-362, 369-393)

Szczegółowy opis powyższych naruszeń ujęto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

1.5. W okresie objętym kontrolą wychowanków Zakładu umieszczano w izbie adaptacyjnej oraz izbie przejściowej w sumie 85 razy²⁵, natomiast w izbie izolacyjnej siedem razy. Zakład prowadził księgę ewidencji nieletnich umieszczonych w izbie przejściowej i adaptacyjnej oraz księgę ewidencji nieletnich umieszczonych w izbie izolacyjnej. W księgach tych odnotowywano przebieg pobytu nieletniego w danej izbie. Do kontroli poprawności umieszczenia wychowanków w obu izbach wybrano 10 umieszczeń w izbie przejściowej oraz w izbie adaptacyjnej (po pięć w każdej z nich). W przypadku izby izolacyjnej zbadano wszystkie siedem przypadków umieszczenia w niej wychowanków w okresie objętym kontrolą.

(akta kontroli: tom IV, str. 105)

Spośród 10 zbadanych przypadków umieszczenia nieletniego w izbie przejściowej lub adaptacyjnej – w księdze ewidencji:

- [1] w każdym przypadku wpisano imię i nazwisko nieletniego;
- [2] w ośmiu przypadkach wpisano datę i godzinę umieszczenia nieletniego w izbie, a w dwóch przypadkach wpisano tylko datę umieszczenia;
- [3] w trzech przypadkach podano przyczynę umieszczenia nieletniego w izbie, a w siedmiu przypadkach przyczyny takiej nie podano;
- [4] w dziewięciu przypadkach podano imię i nazwisko osoby decydującej o umieszczeniu wychowanka, natomiast w jednym przypadku obowiązku tego nie dopełniono;
- [5] w każdym przypadku umieszczono uwagi i spostrzeżenia osób sprawujących opiekę nad wychowankiem w czasie jego pobytu w izbie, przy czym w jednym przypadku brak było daty obserwacji i dokonania wpisu. Natomiast w żadnym przypadku nie umieszczono adnotacji o co najmniej godzinny pobycie wychowanka na świeżym powietrzu (o ile warunki atmosferyczne na to pozwalały);
- [6] w trzech przypadkach podano datę i godzinę zwolnienia wychowanka z izby, natomiast w siedmiu pozostałych przypadkach nie zostało to odnotowane;
- [7] w dziewięciu przypadkach pobyt nieletniego w izbie nie przekraczał 14 dni, natomiast w jednym przypadku pobyt ten wynosił 14 dni, 6 godzin i 30 minut;
- [8] w siedmiu przypadkach w związku z brakiem informacji o przyczynie umieszczenia wychowanka w izbie niemożliwe było ustalenie, czy przyczyna umieszczenia była zgodna z przepisami rozporządzenia w sprawie ZP. Natomiast w trzech pozostałych przypadkach przyczyna ta była zgodna z ww. rozporządzeniem;
- [9] w każdym z pięciu wymaganych przypadków wychowanek poddany został wstępnym badaniom lekarskim w ciągu 48 godzin od chwili jego umieszczenia w izbie²⁶.

(akta kontroli: tom IV, str. 103-104)

Spośród siedmiu przypadków umieszczenia wychowanka w izbie izolacyjnej – w księdze ewidencji:

²⁵ Z tego 66 razy do 1 września 2022 r., a 19 razy od 1 września 2022 r.

²⁶ Obowiązek taki został wprowadzony od 1 września 2022 r. przez art. 125 ust. 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. poz. 1700, ze zm.). Dalej: ustawa o wspieraniu i resocjalizacji.

[1] w każdym przypadku podano: imię i nazwisko nieletniego, datę i godzinę oraz przyczynę jego umieszczenia w izbie;

[2] w jednym przypadku nie podano imienia i nazwiska osoby decydującej o umieszczeniu wychowanka w izbie, a w pozostałych przypadkach dane te zostały odnotowane;

[3] w każdym przypadku zamieszczono uwagi i spostrzeżenia osób sprawujących opiekę nad wychowankiem, przy czym w przypadku czterech wpisów nie wskazano godzin dokonania obserwacji lub zamieszczenia uwagi;

[4] w dwóch przypadkach podano datę i godzinę zwolnienia z izby izolacyjnej, natomiast w pozostałych pięciu przypadkach nie umieszczono takich informacji;

[5] w każdym przypadku pobyt nieletniego w izbie izolacyjnej nie był dłuższy od przewidzianego w obowiązujących przepisach²⁷;

[6] w każdym przypadku przyczyna umieszczenia w izbie była zgodna z obowiązującymi w tym czasie przepisami²⁸;

[7] w sześciu przypadkach zgodnie z art. 51 ust. 1 ustawy o śpb, z umieszczenia wychowanka w izbie izolacyjnej sporządzono notatki, natomiast w jednym przypadku notatka taka nie została sporządzona;

[8] w sześciu przypadkach notatki z zastosowania śpb nie zostały sporządzone w sposób odpowiadający przepisom art. 54 ust. 1 pkt 1-6 oraz ust. 2 ustawy o śpb.

(akta kontroli: tom II, str. 302-306)

W trzech przypadkach²⁹ sprawdzono realizację wymogu dołączenia notatki oraz nośnika z zastosowania śpb do akt osobowych nieletniego. We wszystkich zbadanych przypadkach nośnik z nagraniem został dołączony do akt osobowych nieletniego. Natomiast w żadnym z tych przypadków nie dołączono do akt notatki z zastosowania śpb. We wszystkich przypadkach pobytu w izbie izolacyjnej zapis na nośniku³⁰ zawierał fragmentaryczne braki nagrania, trwające po kilka lub kilkadziesiąt minut, w tym w jednym przypadku nie zarejestrowano całego pobytu nieletniego (zapis dotyczy tylko pierwszych sześciu minut po umieszczeniu nieletniego w izbie), zaś w jednym przypadku zapis pobytu nie odpowiadał czasowi pobytu wskazanemu w księdze ewidencji.

(akta kontroli: tom II, str. 244-245)

Szczegółowy opis powyższych naruszeń ujęto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

1.6. Łączna liczba wydarzeń nadzwyczajnych w ZPiSdN w okresie objętym kontrolą wyniosła 12, w tym po cztery w 2019 r.³¹ i 2020 r.³², jedno w 2021 r.³³ oraz trzy w 2022 r.³⁴. W ramach przeprowadzonego badania, obejmującego próbę 10 wydarzeń ustalono, że Dyrektor Zakładu stosownie do § 77 pkt 1 oraz § 97 pkt 1 rozporządzenia w sprawie ZP, a od 1 września 2022 r. – na podstawie § 68 ust. 2 rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP, zawiadomił o ich zaistnieniu

²⁷ Czas pobytu w izbie izolacyjnej nie mógł przekroczyć 48 godzin, a 12 godzin w przypadku nieletniego, który nie ukończył 14 lat.

²⁸ Przyczyny umieszczenia nieletniego w izbie izolacyjnej zostały zawarte w art. 95a ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2018 r. poz. 969, ze zm.) – przepis obowiązujący do 1 września 2022 r. oraz w art. 122 ustawy o wspieraniu i resocjalizacji – przepis obowiązujący od 1 września 2022 r.

²⁹ W pozostałych przypadkach nie było to możliwe ze względu na przeniesienie nieletniego do innego ośrodka, co było związane z przekazaniem całości akt osobowych wychowanka.

³⁰ Udostępniony w toku kontroli.

³¹ Ucieczka wychowanka spoza Zakładu (jeden przypadek); autoagresja wychowanka powodująca konieczność hospitalizacji lub udzielenia specjalistycznej pomocy medycznej (trzy przypadki).

³² Ucieczka wychowanka z terenu Zakładu; bójka z udziałem wychowanka; użycie przez wychowanka substancji psychoaktywnej; inne zdarzenie, które spowodowało zagrożenie dla zdrowia lub życia pracownika Zakładu.

³³ Inne zdarzenie, które spowodowało zagrożenie dla zdrowia lub życia pracownika Zakładu.

³⁴ Bójka z udziałem wychowanka; pobicie nieletniego; pobicie pracownika Zakładu przez nieletniego.

Ministerstwo Sprawiedliwości. W dziewięciu na 10 przypadków Ministerstwo Sprawiedliwości i pozostałe podmioty zostały niezwłocznie zawiadomione o wydarzeniach nadzwyczajnych, zaś w jednym przypadku (samookaleczenie wychowanka) – nastąpiło to w dniu następnym od zaistnienia zdarzenia. Z kolei w przypadku dwóch wydarzeń, polegających na ucieczce wychowanków, Dyrektor Zakładu nie zawiadomił o tym fakcie prezesa sądu okręgowego.

Po zaistnieniu wydarzenia nadzwyczajnego Dyrektor Zakładu każdorazowo prowadził postępowanie wyjaśniające, a także podejmował działania naprawcze i środki wychowawcze, celem zapobiegnięcia jego wystąpieniu w przyszłości. Przeprowadzono rozmowy wychowawcze z wychowankami, zapewniano opiekę psychologiczną, pedagogiczną oraz psychiatryczną (jeśli była taka potrzeba), a dodatkowo (w zależności od rodzaju wydarzenia): prowadzono wzmożoną obserwację wychowanków, stosowano kary dyscyplinarne wobec wychowanków i pracowników Zakładu (nagany, upomnienia, nieudzielanie wychowankom przepustek i urlopów), zabezpieczono miejsce przez które wychowanek dokonał ucieczki, podjęto decyzję o podawaniu leków psychotropowych wychowankom w formie rozkruszonej, złożono zawiadomienie do Prokuratury o możliwości popełnienia przestępstwa przez wychowanków, złożono wnioski o umieszczeniu jednego z wychowanków w zakładzie o wzmożonym nadzorze wychowawczym, stosowano śpb wobec wychowanków (siła fizyczna, izba izolacyjna), przeniesiono nieletniego do schroniska interwencyjnego, przeniesiono strażnika do pracy na dyżurce wewnętrznej w celu zminimalizowania kontaktów z wychowankami.

W przypadku czterech wydarzeń nadzwyczajnych Departament Spraw Rodzinnych i Nieletnich Ministerstwa Sprawiedliwości³⁵ po przeprowadzonej analizie postępowań wyjaśniających w Zakładzie wydał zalecenia, które dotyczyły m.in.:

- omówienia wydarzenia na Radzie Zakładu z pedagogami oraz na zebraniu z pracownikami ochrony i pracownikami obsługi; zwiększenia nadzoru kadry kierowniczej nad sprawowaniem dyżurów przez pracowników ochrony poprzez zwiększenie częstotliwości doraźnej kontroli zapisów nagrań z monitoringu przebiegu służby nocnej oraz monitorowania izb specjalnych³⁶;
- przeprowadzenia wnikliwej analizy sytuacji wychowawczej w grupie i bieżącej obserwacji zachowania nieletnich (jeżeli wychowanek zażył leki uspokajające o godzinie 18:00, to do ciszy nocnej skutki ich działania powinny być widoczne w jego zachowaniu); przeszukiwania pomieszczeń nieletnich, w stosunku do których jest i była stosowana terapia lekami o działaniu psychotropowym; przeanalizowania i omówienia z kadrą Zakładu zasad zażywania leków przez wychowanków i prawidłowości ich wydawania w porównaniu ze stosowaną dotychczas praktyką w tym zakresie³⁷;
- zwiększenia przez nauczycieli nadzoru nad uczniami przebywającymi w pomieszczeniach szkoły podczas przerw międzylekcyjnych i zapewnienia im odpowiedniej opieki; przeprowadzenia analizy zapisów regulaminu dyżurów nauczycieli w szkole oraz umiejscowienia kamer monitoringu (wyeliminowanie martwych punktów na korytarzu); omówienia wydarzenia na Radzie Zakładu z pedagogami oraz na zebraniu z pracownikami ochrony; przypomnienia o konieczności przestrzegania zasad bezpieczeństwa podczas sprawowania opieki nad wychowankami i konsekwencji w przypadku braku ich stosowania³⁸;
- bezwzględnego stosowania się do zaleceń pisma nadzorczego DSRiN, w którym Dyrektor tego Departamentu polecił, aby w czasie zajęć dydaktycznych

³⁵ Dalej: DSRiN.

³⁶ Wydarzenie polegało na dokonaniu samookaleczenia przez wychowanka.

³⁷ Wydarzenie polegało na przyjęciu substancji psychoaktywnej przez wychowanka.

³⁸ Wydarzenie polegało na bójce wychowanków w szkole.

pedagodzy nie organizowali uczniom innych zajęć poza nauczaniem związanym z realizacją podstawy programowej; przypomnienia pracownikom pedagogicznym ich zakresów obowiązków, w tym odpowiedzialności za bezpieczeństwo uczniów podczas lekcji oraz zasad zwalniania wychowanków z lekcji; przeanalizowania umiejscowienia kamer monitoringu na terenie wokół budynków Zakładu³⁹.

Wszystkie zalecenia zostały przez Dyrektora ZPiSdN wykonane.

(akta kontroli: tom I, str. 255-331, 342-357, 363-368; tom II, str. 221-222)

Prowadzona w Zakładzie księga ewidencji wydarzeń nadzwyczajnych spełniała wymogi rozporządzenia w sprawie ZP, oraz rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP⁴⁰, tj. zawierała imię i nazwisko wychowanka (nieletniego), datę i godzinę wydarzenia, rodzaj wydarzenia oraz miejsce jego wystąpienia, opis wydarzenia, pod czyją opieką przebywał wychowanek (nieletni), a w przypadku ucieczki – datę i godzinę doprowadzenia lub przybycia nieletniego, informację przez kogo został doprowadzony, a także imię i nazwisko osoby przyjmującej. W sposób niezgodny z przepisami udokumentowano przebieg czterech z 10 wydarzeń nadzwyczajnych, a dziewięć wydarzeń nie zostało zakwalifikowanych jako wydarzenia nadzwyczajne.

(akta kontroli: tom I, str. 250-254)

Szczegółowy opis powyższych naruszeń ujęto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

1.7. W okresie objętym kontrolą w ZPiSdN obowiązywał ograniczony system ochrony⁴¹. Ochronę realizowali wyłącznie pracownicy ochrony – strażnicy. Według stanu na 30 czerwca 2019 r. i 2020 r. oraz 31 grudnia 2022 r. liczba zatrudnionych strażników wynosiła 15, na 31 grudnia 2019 r. było ich 14, a na 30 czerwca 2021 r. i 2022 r. oraz 31 grudnia 2020 r. i 2021 r. – 16.

(akta kontroli: tom I, str. 407-499; tom II, str. 42-220)

1.8. Plany ochronne Zakładu⁴², obowiązujące w okresie objętym kontrolą, zawierały wszystkie dokumenty wskazane w § 105⁷ ust. 3 rozporządzenia w sprawie ZP⁴³ oraz w § 61 ust. 1 rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP⁴⁴. Instrukcje ochronne, będące częścią składową tych planów, odpowiadały wymaganiom § 105⁷ ust. 4 pkt 1-4 rozporządzenia w sprawie ZP⁴⁵ oraz § 61 ust. 2 i 3 rozporządzenia

³⁹ Wydarzenia polegały na ucieczce wychowanka z terenu Zakładu.

⁴⁰ Określone w §9 załącznika nr 2, dotyczącego sposobu prowadzenia dokumentacji pobytu nieletnich w zakładzie i schronisku do rozporządzenia w sprawie ZP oraz §10 załącznika, dotyczącego sposobu prowadzenia dokumentacji nieletnich w ośrodku, zakładzie i schronisku do rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP.

⁴¹ Zgodnie z § 105³ rozporządzenia w sprawie ZP oraz § 54 ust. 1 rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP.

⁴² Z 16 października 2017 r. i 8 września 2022 r.

⁴³ Tj.: instrukcja ochronna, instrukcja w sprawie podejmowania działań ochronnych, instrukcja określająca zasady i sposób doprowadzenia nieletnich na zabiegi medyczne i do lekarzy, instrukcja ochronna określająca odstępowstwa w pełnym, ograniczonym lub uproszczonym systemie ochrony, instrukcja w sprawie sposobu realizacji czynności profilaktycznych, instrukcja w sprawie wykorzystania środków ochrony osobistej i wzajemnego ubezpieczenia się pracowników w trakcie wykonywania zadań służbowych, instrukcja w sprawie przekazywania, gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych w wyniku realizacji czynności profilaktycznych, instrukcja alarmowa, instrukcja określająca zasady przyjmowania nieletnich do zakładu lub schroniska.

⁴⁴ Tj.: instrukcja ochronna, instrukcja działania w przypadku wystąpienia wydarzenia nadzwyczajnego, instrukcja określająca sposób kontrolowania ruchu nieletnich na terenie zakładu lub schroniska oraz konwojowania nieletnich poza terenem zakładu lub schroniska, instrukcja w sprawie sposobu realizacji czynności zapobiegawczych, instrukcja w sprawie wykorzystania środków ochrony osobistej i wzajemnego ubezpieczenia się pracowników w trakcie wykonywania zadań służbowych, instrukcja alarmowa, instrukcja określająca przyjmowanie nieletnich do zakładu lub schroniska, instrukcja otwierania wejścia do zakładu lub schroniska w porze nocnej, instrukcja korzystania i postępowania z kluczami, instrukcja określająca odstępowstwa w pełnym lub ograniczonym systemie ochrony.

⁴⁵ Tj.: rozliczenie stanu etatowego pracowników ochrony, zestawienie liczby posterunków ochronnych, plan sytuacyjny zakładu oraz opis systemu zabezpieczenia elektronicznego.

w sprawie funkcjonowania ZP⁴⁶. Do instrukcji alarmowych załączono wykazy adresowe pracowników Zakładu, które były aktualizowane nie rzadziej niż raz na kwartał.

(akta kontroli: tom I, str. 407-501; tom II, str. 1-34)

W planie ochronnym Zakładu z 2017 r. odstąpiono od wyznaczenia stałego posterunku zewnętrznego z uwagi na ograniczoną liczbę etatów, co było niezgodne z § 105³ ust. 1 pkt 1 rozporządzenia w sprawie ZP. Przy czym w treści planu wskazano, że w Zakładzie została zapewniona doraźna ochrona zewnętrzna, którą zajmowali się pracownicy ochrony, pełniący służbę w wyznaczonych posterunkach opisanych w instrukcji ochronnej. Ponadto w ww. planie znajdowała się informacja o porozumieniu zawartym 17 stycznia 2014 r. pomiędzy Dyrektorem ZPiSdN i Komendantem Powiatowym Policji w Głogowie, o którym mowa w § 105⁷ ust. 6 rozporządzenia w sprawie ZP, regulującym tryb współdziałania pomiędzy tymi podmiotami w zakresie bezpieczeństwa Zakładu. Brak było możliwości weryfikacji, czy przedmiotowe porozumienie aktualizowano zgodnie z ww. przepisem, tj. nie rzadziej niż co cztery lata, ponieważ Zakład nie dysponował takim dokumentem. Dotyczyło to również Komendy Powiatowej Policji w Głogowie⁴⁷, do której zwrócono się o jego udostępnienie. Dyrektor ZPiSdN wyjaśnił, że nie pełnił funkcji dyrektora we wskazanym okresie i nie wie dlaczego porozumienie nie zostało dołączone do planu ochronnego, jak również nie dysponuje jego egzemplarzem.

(akta kontroli: tom I, str. 407-448; tom II, str. 247-249, 366-368)

Osobą odpowiedzialną za realizację planu ochrony (na podstawie § 105⁷ ust. 7 rozporządzenia w sprawie ZP) w okresie od 1 września 2015 r. do 9 sierpnia 2020 r. był Kierownik Internatu. Natomiast w okresie od 10 sierpnia 2020 r. do 1 września 2022 r. zadanie to nie zostało powierzone. Dyrektor Zakładu wyjaśnił, że obowiązek ten również realizował Kierownik Internatu. Nie znalazło to potwierdzenia w zakresach obowiązków Kierownika Internatu z 10 sierpnia 2020 r. i 1 marca 2021 r.

(akta kontroli: tom II, str. 35-41)

Dyrektor ZPiSdN opracował z Komendantem Powiatowym Policji w Głogowie sposób zapewnienia bezpośredniej łączności między Zakładem a KPP w Głogowie, uwzględniając możliwość użycia najszybszego dostępnego środka łączności. Niemniej nastąpiło to z przekroczeniem terminu wynikającego z § 15 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 listopada 2022 r. w sprawie sposobu i trybu współdziałania okręgowych ośrodków wychowawczych, zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich z Policją⁴⁸.

Dyrektor ZPiSdN podjął działania zmierzające do wypracowania nowego planu zabezpieczenia Zakładu, o którym mowa w § 8 rozporządzenia w sprawie trybu współdziałania z Policją. Projekt takiego planu został sporządzony, ale nie został przekazany dyrektorowi komórki organizacyjnej Ministerstwa Sprawiedliwości wykonującej zadania z zakresu zarządzania kryzysowego, celem akceptacji. Termin dotychczas obowiązującego planu zabezpieczenia – stosownie do § 16 ww. rozporządzenia – upłynął 22 lutego 2023 r.

(akta kontroli: tom I, str. 501; tom II, str. 413-469)

⁴⁶ Tj.: wykaz stanowisk ochrony, plan sytuacyjny, opis rodzaju, ilości i zakresu zastosowania zabezpieczeń techniczno-ochronnych oraz środków sygnalizacji i łączności, opisu systemu zabezpieczenia elektronicznego, jeżeli w zakładzie lub schronisku jest stosowany, opis organizacji pracy dyrektora zakładu lub schroniska i innych osób zajmujących stanowiska kierownicze w niedziele i święta oraz załączniki do instrukcji ochronnej w postaci: rozliczenia stanu etatowego pracowników ochrony, zestawienia liczby stanowisk ochrony, planu sytuacyjnego zakładu lub schroniska, opisu systemu zabezpieczenia elektronicznego, jeżeli w zakładzie lub schronisku jest stosowany.

⁴⁷ Dalej: KPP w Głogowie.

⁴⁸ Dz. U. poz. 2376. Dalej: rozporządzenie w sprawie trybu współdziałania z Policją.

Szczegółowy opis powyższych naruszeń ujęto w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

1.9. W ZPiSdN wyznaczono pięć posterunków ochrony, w tym: stały całodobowy (dyżurka ochrony wewnętrzna), nocny w godzinach 19:00 - 07:00⁴⁹, ruchomy w godzinach 15:00 - 09:00⁵⁰, a od poniedziałku do soboty w godzinach 08:00 - 15:00⁵¹ (dwa posterunki, z czego jeden w szkole, a drugi na terenie warsztatów szkolnych). Wyznaczono stanowisko kontroli osób wchodzących i wychodzących z terenu Zakładu oraz pojazdów wjeżdżających i wyjeżdżających z jego terenu. Teren Zakładu był ogrodzony przęsłami z prętów metalowych o grubości 10 milimetrów i wysokości około 220 cm z odkosami z drutu kolczastego. W bezpośrednim sąsiedztwie z KPP w Głogowie – ogrodzenie to było w całości betonowe i zakończone odkosami z drutu kolczastego. Wszystkie okna budynków Zakładu wyposażono w kraty, a w budynku internatu w pokojach grup wychowawczych – dodatkowo w alarmy wibracyjne i dźwiękowe. Drzwi wejściowe do budynków i innych budowli były zamknięte na zamek lub – jak w przypadku budynku internatu – na elektrozaczepy. Sypialnie nieletnich w porze nocnej pozostawały otwarte.

(akta kontroli: tom I, str. 407-499)

Przeprowadzone 23 lutego 2023 r. oględziny zabezpieczeń Zakładu wykazały, że ogrodzenie zlokalizowane na lewo od bramy wejściowej (z perspektywy osoby wchodzącej na teren Zakładu) przy ul. Obrońców Pokoju zostało wyremontowane, betonowe słupy wymieniono na metalowe, a na ich końcach zamontowano odkosy z drutu kolczastego. W pozostałej części stwierdzono liczne ubytki tynku w betonowych słupach, w niektórych miejscach podmurówka była lekko pokruszona, przy czym słupy ogrodzenia były stabilne (częściowo skorodowane), nie ruszały się i nie zawierały dziur, przez które nieletni mogliby opuścić teren. Odkosy przylegały do ogrodzenia i bram. Drzewa i krzewy rosnące na terenie Zakładu nie wrastały w ogrodzenie i nie ograniczały widoczności, jak również nie umożliwiały przedostania się przez nie na zewnątrz. Dostępna dla nieletnich infrastruktura na terenie Zakładu, w postaci siłowni na powietrzu, dwóch kortów tenisowych i dwóch boisk, nie umożliwiała przedostania się przez ogrodzenie na zewnątrz. W bezpośrednim sąsiedztwie stanowisk ochrony nie znajdowały się ciężkie przedmioty mogące posłużyć do sforsowania zabezpieczeń. Zabezpieczenia w oknach nie były luźne, skorodowane ani dziurawe. Alarm zamontowany w oknach budynku internatu był sprawny. Zamki, blokady do bram i elektrozaczepy były sprawne (otwierały się).

(akta kontroli: tom II, str. 236-243)

1.10. W ZPiSdN stosowano stały monitoring pomieszczeń, w których stale lub czasowo przebywali nieletni. Dyrektor Zakładu w planie ochrony określił, które pomieszczenia i budynki podlegają monitoringowi. Łącznie na terenie Zakładu monitoring sprawowany był przy użyciu 46 kamer. Monitoring wewnętrzny budynku internatu składał się z 21 kamer zainstalowanych: [1] na korytarzach grup wychowawczych; [2] na klatkach schodowych pomiędzy piętrami; [3] w świetlicach grup wychowawczych; [4] w izbach chorych; [5] w izbach adaptacyjnych; [6] w izbie izolacyjnej; [7] w stołówce; [8] na korytarzu. Zewnętrzny monitoring budynku internatu składał się z pięciu kamer. W budynku szkoły zainstalowano osiem kamer i monitorowano sale lekcyjne oraz korytarze. W sali gimnastycznej zainstalowano jedną kamerę. W budynku warsztatów szkolnych oraz w ich otoczeniu zainstalowano łącznie 16 kamer. W żadnym z budynków Zakładu kamery monitoringu nie znajdowały się w toaletach i łazienkach.

⁴⁹ Czterech pracowników ochrony pełniących służbę na dyżurce i w obszarze grupy II, V i VI.

⁵⁰ Jeden lub dwóch pracowników ochrony.

⁵¹ Po jednym pracowniku ochrony pełniącym służbę w szkole i na terenie warsztatów szkolnych.

(akta kontroli: tom I, str. 449-499)

Obraz z kamer wizyjnych przekazywany był do pomieszczenia dyżurki ochrony. W pomieszczeniu tym stałą służbę pełnił jeden pracownik ochrony, który obserwował monitoring. Wejście do tego pomieszczenia było zabezpieczone przed dostępem osób nieuprawnionych – w drzwiach zamontowano zamek elektromagnetyczny. Stosowany w Zakładzie zapis monitoringu był zabezpieczony przed utratą, uszkodzeniem lub zniszczeniem, a także dostępem osób nieuprawnionych. Nagrania z kamer były zapisywane i przechowywane na dyskach rejestratorów. Rejestratory te znajdowały się w zamkniętych metalowych szafach w pomieszczeniu serwerowni, zlokalizowanej w piwnicy budynku internatu. Pomieszczenie to było monitorowane. Urządzenia były zabezpieczone przed oddziaływaniem: środków chemicznych, czynników mechanicznych, temperatury i światła.

(akta kontroli: tom II, str. 253-256)

Zapis z monitoringu izby izolacyjnej, izby chorych oraz jednej z izb adaptacyjnych był przechowywany na informatycznym nośniku danych przez okres dłuższy niż było to dopuszczone w przepisach, tj. powyżej 120 dni. Zapis z monitoringu korytarza grupy wychowawczej nr 1 był przechowywany przez właściwy okres. Więcej o stwierdzonych naruszeniach w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

1.11. W okresie objętym kontrolą Zakład poniósł wydatki związane z bezpieczeństwem i ochroną⁵² zakładu poprawczego oraz schroniska dla nieletnich w łącznej wysokości 170,5 tys. zł. Wydatki poniesiono na: [1] rozbudowę systemu monitoringu w kwocie 73,8 tys. zł w 2021 r.; [2] remont ogrodzenia w kwocie 49,9 tys. zł w 2020 r.; [3] okresowe przeglądy i konserwację systemów zabezpieczeń zainstalowanych w budynku internatu oraz szkoły w latach 2021 i 2022 w łącznej wysokości 15,8 tys. zł⁵³; [4] usunięcie korzeni żywopłotu i montaż zaseków przestrzennych na ogrodzeniu ZPiSdN w 2021 r. w kwocie 31,0 tys. zł. Koszty te były uzasadnione potrzebami bezpieczeństwa Zakładu oraz zostały poniesione w wysokościach ustalonych w planie finansowym. W badanym okresie nie zidentyfikowano postępowań, które powinny być przeprowadzone na podstawie przepisów ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych⁵⁴. Wszystkie pięć zbadanych zamówień publicznych odbyło się na podstawie regulaminu zamówień publicznych obowiązującego w jednostce⁵⁵. Przy przeprowadzaniu tych postępowań oraz ich dokumentowaniu nie ustrzeżono się nieprawidłowości, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom IV, str. 211-358)

1.12. W latach 2019-2022 Zakład realizował obowiązek poddawania obiektów budowlanych okresowym kontrolom zgodnie z art. 62 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane⁵⁶. Dla każdego z budynków prowadzono oddzielną książkę obiektu budowlanego, tj. dotyczyło to: budynku internatu i szkoły, sali gimnastycznej, budynku gospodarczego, budynku warsztatów⁵⁷. W protokołach z przeprowadzonych rocznych kontroli okresowych w ocenie stanu sprawności technicznej i wartości użytkowej obiektów wskazano, że wszystkie budynki były utrzymywane w dobrym stanie technicznym i nadawały się do użytkowania. Niemniej, w toku

⁵² Do tej kategorii wydatków dla celów poniższej kontroli zaliczono m.in.: wydatki na wyposażenie, monitoring, modernizację, remont stanowisk ochrony, usługi ochroniarskie oraz remonty ogrodzeń.

⁵³ W tym koszt przeglądów wyniósł: 7,4 tys. zł w 2021 r. oraz 8,4 tys. zł w 2022 r.

⁵⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 1710, ze zm.

⁵⁵ Dla wskazanych zamówień publicznych obowiązywały następujące regulaminy: [1] regulamin udzielania zamówień publicznych o wartości poniżej 30 tys. Euro obowiązujący od 1 września 2020 r., [2] regulamin udzielania zamówień publicznych o wartości poniżej 130.000,00 zł obowiązujący od 1 stycznia 2021 r.

⁵⁶ Dz. U. z 2023 r. poz. 682. Dalej: ustawa prawo budowlane.

⁵⁷ Stosownie do art. 64 ust. 1 ustawy prawo budowlane (uchylony 1 stycznia 2023 r.) oraz art. 60b ust. 1 tejże ustawy (obowiązuje od 1 stycznia 2023 r.).

przeprowadzanych kontroli, stwierdzano występowanie stanów nieprawidłowych dotyczących utrzymania obiektów i sformułowano następujące zalecenia:

- a) w internacie - usunięcie przecieków z kuchni do piwnic, wymiana wpustów podłogowo ściekowych, malowanie ścian oraz wymiana glazury i terakoty w kuchni (2019 r.); wykonanie prac konserwacyjnych (2020 r.); remont stołówki, uzupełnienie krutek wentylacyjnych stropodachu, malowanie balustrad zewnętrznych, wykonanie opaski z płytek typu gress przy bocznych schodach oraz naprawa pęknięć i uszkodzeń okładzin granitowych, bieżąca konserwacja (2022 r.). Zgodnie z wpisem w książce obiektu budowlanego zalecenia z pierwszych dwóch kontroli zostały wykonane odpowiednio 16 października 2020 r. i 9 listopada 2021 r. Zalecenia z kontroli w 2022 r. zostały częściowo wykonane w postaci wymiany popękanych kafelek na stołówce oraz bieżącej konserwacji. Pozostałe zalecenia mają być wykonane wiosną 2023 r., ponieważ są to prace na zewnątrz budynku;
- b) w szkole - uzupełnienie krutek wentylacyjnych elewacyjnych (2020 r.); uzupełnienie krutek wentylacyjnych stropodachu oraz naprawa daszka nad tylnym wejściem (2021 r. i 2022 r.); uzupełnienie elewacji (2022 r.). Zgodnie z wpisem w książce obiektu budowlanego zalecenia zostały wykonane odpowiednio 9 listopada 2021 r. i 6 listopada 2022 r. Kierownik Gospodarczy wyjaśniła, że naprawa daszka nad tylnym wejściem szkoły została wykonana w ramach realizacji zalecenia z 2021 r., natomiast w 2022 r. w wyniku silnego wiatru daszek został ponownie uszkodzony, stąd kolejne zalecenie. Jednocześnie wskazała, że daszek zostanie naprawiony wiosną 2023 r.;
- c) w sali gimnastycznej - uzupełnienie drobnych ubytków tynku na elewacji, uzupełnienie krutek wentylacyjnych elewacyjnych (2020 r.); usunięcie drobnych ubytków w elewacji oraz uzupełnienie brakujących krutek wentylacyjnych (2021 r.). Zgodnie z wpisem w książce obiektu budowlanego zalecenia zostały wykonane odpowiednio 9 listopada 2021 r. i 6 listopada 2022 r.;
- d) w budynku gospodarczym - wykonanie bieżącej konserwacji (2020 r.). Zgodnie z wpisem w książce obiektu budowlanego zalecenia zostały wykonane 9 listopada 2021 r.;
- e) w warsztatach - wykonanie bieżącej konserwacji (2020 r.). Zgodnie z wpisem w książce obiektu budowlanego zalecenia zostały wykonane 9 listopada 2021 r.

W 2021 r. została przeprowadzona okresowa – pięcioletnia kontrola stanu technicznego wszystkich budynków Zakładu, w trakcie której stwierdzono ich dobry stan techniczny. W celu poprawienia estetyki i funkcjonalności budynków zalecono: naprawę ogrodzenia; remont pokrycia dachowego (szkoła i warsztaty); uzupełnienie krutek wentylacyjnych stropodachu (szkoła). Kierownik Gospodarczy wyjaśniła, że uzupełniono kratki wentylacyjne stropodachu. Natomiast z uwagi na ograniczone środki finansowe remont ogrodzenia został wykonany w połowie. Dodała, że z tej samej przyczyny nie przeprowadzono kompleksowego remontu pokrycia dachowego szkoły i warsztatów, a wykonano jedynie doraźne naprawy. Dalsze prace zostaną przeprowadzone w miarę posiadanych środków.

Protokoły z przeprowadzonych kontroli stanu technicznego obiektów budowlanych z 6 listopada 2019 r.⁵⁸ i 16 października 2020 r.⁵⁹ nie zawierały podpisu zarządcy tych obiektów. Podobnie protokoły z przeglądu i konserwacji podręcznego sprzętu gaśniczego z 8 maja 2019 r. i 31 maja 2021 r. nie zawierały podpisu w miejscu oznaczonym jako „podpis i pieczęć użytkownika”. Kierownik Gospodarczy wyjaśniła, że braki te były wynikiem niedopatrzania.

⁵⁸ Protokoły nr: 01/2019, 02/2019, 03/2019, 04/2019, 05/2019.

⁵⁹ Protokoły nr: 01/2020, 02/2020, 03/2020, 04/2020, 05/2020.

(akta kontroli: tom I, str. 129-145, 170-179, 186-228, 233-244, 401)

W zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Głogowie, na podstawie art. 23 ust. 1 i ust. 2 pkt 7 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej⁶⁰, przeprowadziła w ZPiSdN 16 i 17 maja 2019 r. czynności kontrolno-rozpoznawcze, w wyniku których, w związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, zostało wszczęte postępowanie administracyjne, a następnie wydana decyzja z 30 lipca 2019 r., nr PZ.5581.1.3.2019, Komendanta Powiatowego Państwowej Straży Pożarnej w Głogowie, nakazująca wykonanie następujących obowiązków: (1) wyposażyć budynek internatu w instalację wodociagową przeciwpożarową z punktami poboru wody w postaci hydrantów wewnętrznych DN 25 z węzłem pólstywnym, obejmującą swym zasięgiem cały chroniony budynek w terminie do 31 grudnia 2021 r.; (2) dokonać w budynku szkoły udokumentowanego przeglądu technicznego oraz czynności konserwacyjnych, przeciwpożarowego wyłącznika prądu w terminie do 30 września 2019 r.; (3) zapewnić pełną sprawność techniczną i funkcjonalną urządzenia przeciwpożarowego, tj. hydrantów wewnętrznych zastosowanych w budynkach: szkoły oraz sali gimnastycznej w terminie do 31 grudnia 2021 r.; (4) wyposażyć budynek internatu oraz sali gimnastycznej w przeciwpożarowe wyłączniki prądu, odcinające dopływ prądu do wszystkich obwodów, z wyjątkiem obwodów zasilających instalacje i urządzenia, których funkcjonowanie jest niezbędne podczas pożaru w terminie do 31 lipca 2021 r. Obowiązki numer dwa i cztery zostały wykonane w terminie, tj. odpowiednio 27 sierpnia 2019 r. i 28 sierpnia 2020 r., natomiast jeden i trzy 30 sierpnia 2022 r. (opóźnienie wynikało z przekazania środków finansowych na realizację inwestycji przez Ministerstwo Sprawiedliwości w marcu 2022 r. oraz z epidemii COVID-19). Zastępca Komendanta Powiatowego Państwowej Straży Pożarnej w Głogowie poinformował, że ZPiSdN w latach 2019-2022 nie znajdował się w rocznych planach kontroli. Natomiast w związku z realizacją nałożonych decyzją obowiązków zaplanowano przeprowadzenie kontroli sprawdzającej w drugim kwartale 2023 r.⁶¹.

(akta kontroli: tom I, str. 117-120, 146-169, 180-185, 229-232, 243-244)

1.13. Zgodnie z zatwierdzonym planem ochrony ZPiSdN pracownicy ochrony pracowali w ruchu ciągłym zmianowym, nie przekraczając 12 godzin pracy na dobę. Na stanowiskach ochrony w okresie objętym kontrolą zatrudnionych było 16 osób – 15 osób na pełny etat oraz jedna osoba na pół etatu. Dyrektor Zakładu w planie ochrony nie ustalił odstępstwa w zakresie liczby pracowników ochrony na zmianie. Liczba pracowników na poszczególnych zmianach w styczniu i wrześniu w latach 2019-2022 oraz w styczniu w 2023 r.⁶² odpowiadała wymaganiom rozporządzenia w sprawie ZP i rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP, jak również była zgodna z planem ochrony.

(akta kontroli: tom I, str. 449-499; tom II, str. 42-59)

1.14. W Zakładzie do 1 września 2022 r. funkcjonowała tylko ochrona wewnętrzna. Odstępstwo od wyznaczenia zewnętrznego posterunku ochronnego zostało opisane w pkt 1.8. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

Na podstawie rozdziału V planu ochrony „Instrukcja ochrony określająca odstępstwa w ograniczonym systemie ochrony”, doraźną ochroną zewnętrzną Zakładu zajmowali się pracownicy pełniący służbę w wyznaczonych posterunkach⁶³. Wobec niewyznaczenia posterunku zewnętrznego obowiązki pracownika ochrony przy

⁶⁰ Dz. U. z 2022 r. poz. 1969, ze zm.

⁶¹ Pismo z 1 lutego 2023 r., nr PZ.0730.1.1.2023.

⁶² Do 20 stycznia 2023 r., tj. do dnia rozpoczęcia czynności kontrolnych.

⁶³ Opisanych w punkcie 1.13 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

przejmowaniu zmiany, wymienione w § 105¹² rozporządzenia w sprawie ZP, nie były wykonywane. Ze względu na brak wyodrębnienia ochrony zewnętrznej nie określono wewnętrznego systemu łączności dla pracowników wykonujących ochronę zewnętrzną i wewnętrzną. Określono środki łączności w budynku internatu, szkoły oraz warsztatów szkolnych. Zostały one wskazane jako jedne ze środków ochrony osobistej stosowanej w Zakładzie. Umożliwiały łączność pomiędzy ww. budynkami i pracownikami ochrony pełniącymi dyżur. Nie wskazano osób odpowiedzialnych za korzystanie z tych urządzeń podając, że w środek łączności w postaci krótkofalówki wyposażony był pracownik ochrony pełniący dyżur.

(akta kontroli: tom I, str. 407-448)

Przebieg służby odnotowywany był przez pracowników ochrony w rejestrze przekazywania dyżurów⁶⁴. Sprawdzenia stosowania przepisów rozporządzenia w sprawie ZP oraz wewnętrznego planu ochrony dokonano na podstawie rejestru dyżurów z miesięcy: styczeń i wrzesień lat objętych kontrolą, a w 2023 r. za okres do dnia rozpoczęcia czynności kontrolnych⁶⁵. W rejestrze przekazywania dyżurów pracownicy odnotowywali zdarzenia na terenie Zakładu. Rejestr był prowadzony w trybie ciągłym, przy czym nie ustrzeżono się nieprawidłowości związanych z dokumentowaniem podjętych i przeprowadzonych czynności, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. W zbadanych miesiącach pracownicy ochrony nie odnotowali nieprawidłowości przy realizowaniu ochrony.

1.15. W okresie stanu epidemii COVID-19⁶⁶, w Zakładzie stosowano wytyczne Ministra Zdrowia, Ministra Sprawiedliwości oraz Głównego Inspektora Sanitarnego. Dyrektor Zakładu 25 września 2020 r. wprowadził Procedurę postępowania w sprawie działań ochronnych przed zakażeniem koronawirusem SARS-CoV-2 (aktualizacja nastąpiła 20 kwietnia 2021 r.⁶⁷ i 3 października 2022 r.⁶⁸), zobowiązującą wszystkich pracowników do stosowania zaleceń ww. organów, a ponadto do uwzględnienia przez kierowników wszystkich działów potrzeb pracy zdalnej oraz ograniczenia kontaktów osobistych ze współpracownikami (kontaktowanie się przez telefon lub e-mail). Jednocześnie czasowo wstrzymano: odwiedziny wychowanków, udzielanie przepustek, udział w zajęciach i wycieczkach poza Zakładem. W przypadku podejrzenia zakażenia koronawirusem u wychowanka lub pracownika Zakładu zalecono natychmiastową izolację w izbie chorych, poinformowanie Dyrektora Zakładu, najbliższej stacji sanitarno-epidemiologicznej oraz Ministerstwa Sprawiedliwości. W celu przeciwdziałania zakażeniu w ZPiSdN: zakupiono płyny dezynfekcyjne, podajniki do ich dozowania, lampy do oczyszczania powietrza, a także testy; dezynfekowano klamki i poręcze; przy stwierdzonych zakażeniach wzywano karetkę do potwierdzenia pozytywnych wyników testów; na jednym piętrze budynku utworzone dwie grupy, gdzie izolowano zakażonych wychowanków; wyposażono pracowników w środki ochrony osobistej (kombinezony, rękawice, maski, przyłbice), a także wychowanków korzystających z przepustek i urlopów (maseczki, rękawice,

⁶⁴ Dalej: rejestr, rejestr dyżurów lub książka zmiany.

⁶⁵ Tj. do 20 stycznia 2023 r.

⁶⁶ Stan epidemii został ogłoszony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz. U. z 2022 r. poz. 340).

⁶⁷ Wprowadzono zalecenia dotyczące wychowanków z pozytywnym wynikiem testu na COVID-19 oraz objętych kwarantanną, polegające m.in. na całkowitej izolacji osób zakażonych, ograniczonych kontaktach z nimi (zanoszenie posiłków pod drzwi i przekazywanie osobie zajmującej się danymi wychowankami), pełnej obserwacji ich stanu zdrowia (wykonywanie trzy razy dziennie pomiarów temperatury). Ponadto zobowiązano personel, który pełnił dyżury w miejscu izolacji zakażonych do ubierania kombinezonu, rękawic i masek ochronnych. Pracownicy przed rozpoczęciem dyżuru w grupie osób zakażonych wykonywali testy antygenowe i byli dopuszczani do pracy tylko z negatywnym wynikiem. Wychowanków objętych kwarantanną obowiązywał zakaz opuszczania grup, wyjątkiem było wyjście na stołówkę.

⁶⁸ Zalecenia ogólne w przypadku podejrzenia zarażenia wirusem SARS-CoV-2.

płyny do dezynfekcji rąk); żywność podawano na naczyniach jednorazowego użycia; każdą z grup wyposażono w termometr i pulsoksymetr; przeprowadzono wywiad epidemiczny z osobami odwiedzającymi i wyposażano je w maseczki (jeśli nie posiadały własnych); po otrzymaniu zgody od prawnych opiekunów wykonano szczepienia ochronne wobec 27 wychowanków, w tym trzema dawkami – 19 wychowanków, dwoma dawkami – ośmiu wychowanków.

Od 4 marca 2020 r. przeprowadzano cykliczne szkolenia dla wszystkich pracowników pedagogicznych i niepedagogicznych na temat przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się wirusa SARS-CoV-2, a także „pogadanki” wśród wychowanków na ten temat. Na podstawie rejestru czynności wykonanych w związku z zakażeniem wirusem SARS-CoV-2 ustalono, że w okresie od 6 marca 2020 r. do 30 września 2022 r. stale monitorowano stan zdrowia wychowanków poprzez dokonywanie pomiarów temperatury (również pracownikom). Izolowano osoby chore i wykazujące objawy grypopodobne wśród wychowanków, jak również powracające z urlopów i przepustek. Raportowano o liczbie osób przebywających na kwarantannie wśród pracowników i zarażonych wychowanków, a także o przeprowadzonych dezynfekcjach oraz wykonanych testach na COVID-19. Ostatni wpis do raportu (z 30 września 2022 r.) zawierał informację o zakończeniu wdrażania procedury COVID-19 z powodu braku nowych zakażeń, nadal jednak obowiązywała obserwacja wychowanków i stosowano izolację w przypadku stwierdzenia infekcji wirusowych wraz z wykonaniem testów antygenowych.

W okresie objętym kontrolą wszystkie przypadki podejrzenia zakażenia wirusem SARS-CoV-2 wśród pracowników i wychowanków były weryfikowane. I tak:

- w 2020 r. nie odnotowano zakażeń wśród wychowanków, natomiast wśród pracowników wystąpiło siedem przypadków zakażenia (jeden we wrześniu i sześć w listopadzie);
- w 2021 r. odnotowano 25 przypadków zakażenia wśród wychowanków (jeden w lutym i 24 w kwietniu), natomiast wśród pracowników – 38 (po jednym w lutym i w marcu, 25 w kwietniu, pięć w maju, dwa w listopadzie i cztery w grudniu);
- w 2022 r. odnotowano siedem przypadków zakażenia wśród wychowanków (po jednym w styczniu i w lutym oraz pięć we wrześniu), natomiast wśród pracowników – 18 (cztery w styczniu, 13 w lutym i jeden w marcu).

Wychowankowie Zakładu byli pod stałą opieką medyczną przychodni lekarskiej. W razie nagłych zachorowań/wypadków, byli zawożeni do lekarzy specjalistów lub na SOR, z zachowaniem wszelkich środków ostrożności (wyposażeni w jednorazowe maski i rękawiczki). W trakcie zachorowania na COVID-19 nieletni otrzymywali leki zgodnie z zaleceniami lekarskimi, a w razie pogorszenia stanu zdrowia – powiadamiano telefonicznie lekarza pierwszego kontaktu.

(akta kontroli: tom I, str. 84-100; tom II, str. 246)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Dyrektor ZPiSdN nie zawiadomił Ministerstwa Sprawiedliwości o skreśleniu 28 grudnia 2020 r. z ewidencji Zakładu wychowanka w związku z jego przeniesieniem do Zakładu Poprawczego w Świdnicy, co było niezgodne z § 78 ust. 2 rozporządzenia w sprawie ZP, zgodnie z którym o skreśleniu wychowanka z ewidencji zakładu dyrektor zakładu niezwłocznie zawiadamia sąd rodzinny oraz Ministerstwo Sprawiedliwości.

Dyrektor ZPiSdN wyjaśnił, że nieletni po zatrzymaniu przez Policję z powodu braku powrotu z przepustki został na podstawie postanowienia sądu rodzinnego doprowadzony do ZPiSdN jako ostatniej placówki, w której przebywał. Po okresie świątecznym sąd wydał nakaz doprowadzenia wychowanka do Zakładu

Poprawczego w Świdnicy. O fakcie tym zawiadomiono Sąd Rodzinny w Wałbrzychu (zgodnie z nakazem zwolnienia) oraz rodziców.

(akta kontroli: tom I, str. 245-249, 398-400)

NIK nie uwzględnia argumentacji wynikającej z wyjaśnień Dyrektora Zakładu, albowiem nie wskazuje ona przyczyn, z powodu których nie dopełniono obowiązku zawiadomienia Ministerstwa Sprawiedliwości o fakcie skreślenia wychowanka z ewidencji Zakładu. Powyższy obowiązek wynikał z § 78 ust. 2 rozporządzenia w sprawie ZP.

2. Dyrektor ZPiSdN nie przekazał akt osobowych wychowanka do Zakładu Poprawczego w Świdnicy w związku z jego przeniesieniem do tej placówki 28 grudnia 2020 r., co było niezgodne z § 45 ust. 2 rozporządzenia w sprawie ZP, zgodnie z którym zakładowi, do którego wychowanek zostaje przewieziony, przekazuje się aktualną opinię psychologiczno-pedagogiczną, akta osobowe i depozyt wychowanka.

Dyrektor ZPiSdN wyjaśnił, że akta osobowe w postaci teczki A w wyniku przeoczenia pracownika nie zostały przekazane do Zakładu Poprawczego w Świdnicy. Natomiast została przekazana teczka B, zawierająca opinię psychologiczno-pedagogiczną, dokumentację szkolną i medyczną.

(akta kontroli: tom I str. 245-249, 398-400)

3. W Zakładzie została zorganizowana jedna izba izolacyjna. Było to niezgodne z § 37 ust. 2 pkt 9 rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP. Stosownie do tych przepisów w Zakładzie powinny być co najmniej dwie izby izolacyjne.

Dyrektor ZPiSdN wyjaśnił, że w jego ocenie ustawodawca zastosował obowiązującą w Polsce formę gramatyczną liczby mnogiej wskazując, że w zakładzie poprawczym tworzy się „izby izolacyjne”. Niewłaściwe byłoby w tym przypadku zastosowanie liczby mnogiej, a za chwilę pojedynczej w tym samym zdaniu. W związku z tym, w ocenie Dyrektora ZPiSdN, ustawodawca nie określił konkretnej liczby izb izolacyjnych w przepisach prawa. Wobec powyższego w Zakładzie funkcjonuje jedna izba. Według Dyrektora Zakładu w placówce półotwartej, jakim jest ZPiSdN, nie ma potrzeby tworzenia dodatkowego pomieszczenia tego typu.

(akta kontroli: tom II, str. 302-306)

NIK zauważa, że w przytoczonym powyżej rozporządzeniu prawodawca wskazał, że dla zapewnienia prawidłowej realizacji zadań zakład poprawczy posiada: izbę chorych – § 37 ust. 2 pkt 7, izby adaptacyjne – § 37 ust. 2 pkt 8, oraz izby izolacyjne – § 37 ust. 2 pkt 9. Takie brzmienie przepisu tego rozporządzenia wskazuje jednoznacznie na konieczność posiadania przez Zakład minimum jednej izby chorych, więcej niż jednej izby adaptacyjnej oraz więcej niż jednej izby izolacyjnej.

4. Na okoliczność użycia śpb w Zakładzie nie została:
 - a) sporządzona notatka służbowa przez uprawnionego do wykorzystania śpb w związku ze zdarzeniem z 14 września 2022 r., co było niezgodne z art. 51 ust. 1 ustawy o śpb;
 - b) sporządzona i podpisana notatka służbowa przez wszystkich uprawnionych, którzy takie środki stosowali w odniesieniu do zdarzeń z 29 maja 2021 r., 8 czerwca 2021 r. oraz 9 grudnia 2021 r., co było niezgodne z art. 51 ust. 1 oraz art. 54 ust. 3 ustawy o śpb;
 - c) podpisana notatka służbowa przez wszystkich uprawnionych, którzy środki te stosowali w trakcie dwóch zdarzeń z 23 marca 2022 r., co było niezgodne z art. 54 ust. 3 ustawy o śpb.

Zgodnie z art. 51 ust. 1 ustawy o śpb, uprawniony dokumentuje w notatce użycie i wykorzystanie śpb. Natomiast stosownie do art. 54 ust. 3 te same ustawy, jeśli nie nastąpiły skutki, o których mowa w ust. 1 (zranienie osoby lub wystąpienie innych widocznych objawów zagrożenia życia lub zdrowia tej osoby albo jej śmierć), notatka zawiera tylko informacje, o których mowa w ust. 1 pkt 1-6 i 11 (podpis uprawnionego) oraz ust. 2.

Dyrektor ZPiSdN, w odniesieniu do zdarzenia z 14 września 2022 r. (brak sporządzenia notatki służbowej) wyjaśnił, że osoba zastępująca go w tym czasie nie miała pełnej wiedzy na temat sposobu postępowania w takich sytuacjach i w związku z tym nie dopełniła wszystkich formalności. Jednocześnie wskazał, że sytuacja została omówiona z pracownikiem w celu wyeliminowania podobnych pomyłek podczas następnych zdarzeń. W odniesieniu do pozostałych przypadków wyjaśnił, że w jego ocenie, podpisując notatkę służbową z zastosowania śpb jako dyrektor był osobą właściwą do złożenia podpisu w przedmiotowej sprawie. Ponadto wskazał, że Ministerstwo Sprawiedliwości oraz sędzia nadzorujący placówkę, przeprowadzając kontrole nie wskazali nieścisłości w tym obszarze.

(akta kontroli: tom I, str. 332-341, 358-362, 369-393; tom II, str. 294-295)

NIK nie podziela ww. argumentacji i wskazuje, że zgodnie z art. 2 ust. 2 pkt 2 ustawy o śpb, uprawnieni do używania lub wykorzystywania śpb są pracownicy zakładów poprawczych, schronisk dla nieletnich, okręgowych ośrodków wychowawczych lub młodzieżowych ośrodków wychowawczych, zaś w myśl art. 51 ust. 1 przywołanej ustawy – uprawniony dokumentuje w notatce użycie i wykorzystanie śpb. A zatem, w przedmiotowej sprawie notatkę z użycia i wykorzystania śpb winni sporządzić i podpisać wszyscy uprawnieni, którzy środki te stosowali.

5. Dyrektor ZPiSdN nie udokumentował faktu, że powiadomił o użyciu śpb sędziego sądu rodzinnego sprawującego nadzór nad placówką (29 maja, 8 czerwca i 9 grudnia 2021 r. oraz 23 marca, 4 i 14 września 2022 r.), jak również sądu rodzinnego wykonującego środek poprawczy (29 maja i 8 czerwca 2021 r. oraz 23 marca i 4 września 2022 r.), co było niezgodne z art. 40 ust. 1 ustawy o śpb, zgodnie z którym o użyciu środków przymusu bezpośredniego wobec nieletniego umieszczonego w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, okręgowym ośrodku wychowawczym, zakładzie poprawczym albo schronisku dla nieletnich dyrektor placówki niezwłocznie powiadamia sędziego rodzinnego sprawującego nadzór nad tą placówką, sąd rodzinny wykonujący środek wychowawczy albo środek poprawczy lub organ, do którego dyspozycji pozostaje nieletni umieszczony w schronisku dla nieletnich.

Dyrektor ZPiSdN wyjaśnił, że zawiadomienia do sądów były niezwłocznie wysyłane za pomocą faksu, przy czym przepisy prawa nie określają czy taka forma powiadomienia sądu powinna znaleźć się w dokumentacji. Wskazał ponadto, że Ministerstwo Sprawiedliwości oraz sędzia nadzorujący placówkę, przeprowadzając kontrole nie wskazali nieścisłości w tym obszarze. Jednocześnie dodał, że dobrą praktyką w przyszłości będzie wysyłanie powiadomień pocztą e-mailową i zachowanie potwierdzenia ich wysłania.

(akta kontroli: tom I, str. 332-341, 358-362, 369-393; tom II, str. 294-295)

NIK wskazuje, że potwierdzeniem realizacji określonych obowiązków jest ich odpowiednie udokumentowanie, co w przedmiotowej sprawie nie miało miejsca, albowiem Dyrektor Zakładu nie przedłożył żadnych dowodów świadczących o ich wypełnieniu.

6. Księga ewidencji wychowanków umieszczonych w izbie przejściowej oraz izbie adaptacyjnej prowadzona była w sposób niezgodny z wymogami § 7 załącznika nr 2 do rozporządzenia w sprawie ZP oraz wymogami § 4 załącznika do rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP. Na nierzetelność w prowadzeniu ww. ksiąg wskazują poniższe fakty, zidentyfikowane w oparciu o zbadaną próbę 10 spraw umieszczenia nieletnich w izbie przejściowej oraz adaptacyjnej: [1] w dwóch przypadkach w księdze nie wpisano daty i godziny umieszczenia nieletniego, ograniczono się tylko do podania daty jego umieszczenia; [2] w siedmiu przypadkach nie podano przyczyny umieszczenia nieletniego w izbie; [3] w jednym przypadku w księdze nie podano imienia i nazwiska osoby decydującej o umieszczeniu wychowanka w izbie; [4] w jednym przypadku umieszczenia w izbie przy czterech wpisach w księdze brak było daty dokonania wpisu; [5] w żadnym z badanych przypadków nie umieszczono w księdze adnotacji o co najmniej godzinnym pobycie wychowanka na świeżym powietrzu, o ile warunki atmosferyczne na to pozwalały; [6] w siedmiu przypadkach w księdze ewidencji nie podano daty i godziny zwolnienia wychowanka z izby.

Dyrektor ZPiSdN wyjaśnił, że błędy w prowadzeniu ksiąg ewidencji nieletnich umieszczonych w izbie przejściowej i adaptacyjnej wynikały z niedopatrzeń i błędów osób odpowiedzialnych za ich prowadzenie.

(akta kontroli: tom II, str. 302-306; tom IV, str. 163-205; tom V, str. 103-104)

NIK wskazuje, że zakres informacji umieszczanych w księdze ewidencji nieletnich umieszczonych w izbie adaptacyjnej od 1 września 2022 r. wynika bezpośrednio z brzmienia § 4 załącznika do rozporządzenia w sprawie ZP. Ponadto NIK zauważa, że w związku z niepodaniem w siedmiu na 10 zbadanych przypadków przyczyn umieszczenia wychowanka w izbie nie było możliwe ustalenie, czy przyczyna umieszczenia była zgodna z rozporządzeniem w sprawie ZP.

7. W jednym z 10 zbadanych przypadków pobyt nieletniego w izbie przejściowej przekroczył o 6 godzin i 30 minut maksymalny dopuszczalny limit 14 dni, określony w § 44 ust. 2 rozporządzenia w sprawie ZP.

Dyrektor Zakładu wyjaśnił, że wynikało to z sytuacji organizacyjnej danego dnia oraz atmosfery wychowawczej na grupie, która uniemożliwiała dołączenie wychowanka do grupy wychowawczej.

(akta kontroli: tom II, str. 302-306; tom IV, str. 163-205; tom V, str. 103-104)

NIK wskazuje, że 14 dni pobytu w izbie przejściowej jest czasem maksymalnym, określonym w przepisach. Dodatkowo Dyrektor Zakładu w każdym czasie miał możliwość podjęcia decyzji o opuszczeniu przez nieletniego izby przejściowej.

8. Księga ewidencji nieletnich umieszczonych w izbie izolacyjnej prowadzona była w sposób niezgodny z wymogami § 7 załącznika nr 2 do rozporządzenia w sprawie ZP oraz § 11 pkt 2 załącznika do rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP, co wynikało ze zbadania w sumie siedmiu wpisów w tej księdze zamieszczonych w okresie objętym kontrolą. I tak: [1] w jednym przypadku nie podano imienia i nazwiska osoby decydującej o umieszczeniu wychowanka w izbie; [2] w czterech wpisach o dokonanych spostrzeżeniach i obserwacjach o pobycie wychowanka w izbie nie podano godziny dokonania spostrzeżeń lub obserwacji; [3] w pięciu przypadkach nie umieszczono w księdze daty i godziny zwolnienia wychowanka z izby; [4] w jednym przypadku czas

umieszczenia i opuszczenia przez nieletniego izby wskazany w księdze ewidencji nie pokrywał się z czasem zarejestrowanym przez kamerę umieszczoną w izbie⁶⁹. Dyrektor ZPiSdN wyjaśnił, że błędy w prowadzeniu ksiąg ewidencji nieletnich umieszczonych w izbie izolacyjnej wynikały z niedopatrzeń i błędów osób odpowiedzialnych za jej prowadzenie.

(akta kontroli: tom II, str. 244-245, 302-306, 376-392; tom V, str. 103-104)

9. W ZPiSdN nieprawidłowo dokumentowano pobyt nieletnich w izbie izolacyjnej, co było niezgodne z § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 czerwca 2013 r. w sprawie celi zabezpieczającej i Izby izolacyjnej⁷⁰, stosownie do którego dokumentację dotyczącą umieszczenia nieletniego oraz jego pobytu w izbie izolacyjnej stanowią notatka oraz nośnik zawierający zapis z urządzeń rejestrujących, które dołącza się do akt osobowych nieletniego przy użyciu urządzeń rejestrujących. Polegało to na:
- a) niedołączeniu notatek z użycia śpb do akt osobowych nieletnich we wszystkich trzech badanych przypadkach, przy czym w jednym przypadku notatka nie została w ogóle sporządzona⁷¹;
 - b) dysponowaniu niekompletnymi nagraniami z pobytu nieletnich w izbie izolacyjnej w trzech przypadkach, tj. 8-10 czerwca 2021 r.⁷², 23-24 marca 2022 r.⁷³ i 14 września 2022 r.⁷⁴.

W odniesieniu do braku dołączenia notatek do akt osobowych nieletnich, Dyrektor Zakładu wyjaśnił, że zostały one umieszczone w dokumentacji dotyczącej zastosowania środka przymusu bezpośredniego. W odniesieniu natomiast do przerw w nagraniach Dyrektor ZPiSdN przedłożył wiadomość e-mail od firmy zajmującej się konserwacją systemu telewizji przemysłowej, z której wynikało, że przerwy te były spowodowane ustawieniem rejestratorów w trybie detekcji ruchu (rejestrator nagrywa tylko wtedy, kiedy zostanie wykryty ruch). Natomiast w odniesieniu do braku części zapisu nagrania, rejestrującego cały pobyt wychowanka w izbie izolacyjnej oraz moment jej opuszczenia

⁶⁹ Czas pobytu wychowanka w izbie izolacyjnej w księdze ewidencji został określony od godz. 17:44 (8 czerwca 2021 r.) do godz. 17:00 (10 czerwca 2021 r.), podczas gdy z nagrania dołączonego do akt osobowych nieletniego wynikało, że czas jego pobytu trwał od godz. 17:32 (8 czerwca 2021 r.) do godz. 15:38 (10 czerwca 2021 r.).

⁷⁰ Dz. U. poz. 638. Dalej: rozporządzenie w sprawie izby izolacyjnej.

⁷¹ Nieprawidłowość polegająca na braku sporządzenia notatki z użycia śpb opisano w pkt 4 lit. a nieprawidłowości.

⁷² Braki w nagraniach dotyczyły następujących przedziałów godzinowych:

a) 8 czerwca 2021 r.: 17:49-17:53, 18:55-19:08, 19:22-19:30, 19:48-19:54, 19:58-20:04, 20:05-20:09, 20:10-20:27, 20:32-20:36, 20:38-20:44, 20:57-21:03, 21:10-21:14, 21:16-21:23, 21:42-22:19, 22:21-22:46, 22:47-22:55, 23:02-23:11, 23:27-23:33, 23:38-23:43;

b) 9 czerwca 2021 r.: 00:13-00:20, 00:41-01:00, 01:19-01:26, 01:45-01:52, 03:11-03:27, 03:35-03:41, 03:43-03:52, 03:53-04:25, 04:26-04:50, 05:00-05:12, 05:27-05:37, 05:55-06:08, 06:33-06:41, 07:27-07:38, 07:39-07:49, 07:50-07:55, 07:56-08:07, 08:54-09:00, 09:03-09:18, 11:41-11:47, 11:53-12:04, 12:05-12:18, 12:33-12:38, 13:40-14:10, 14:14-14:22, 14:23-14:30, 15:20-15:26, 23:45-23:52;

c) 10 czerwca 2021 r.: 00:24-00:35, 00:36-00:52, 00:57-01:03, 01:29-01:37, 01:44-01:51, 01:52-01:57, 02:41-02:47, 02:47-03:03, 03:09-03:24, 03:31-03:56, 03:57-04:07, 04:07-04:16, 04:17-04:22, 04:23-04:28, 04:42-04:46, 04:49-05:36, 07:20-07:26, 07:56-08:02, 08:06-08:22, 08:36-08:46, 08:47-09:30.

⁷³ Braki w nagraniach dotyczyły następujących przedziałów godzinowych:

a) 23 marca 2022 r.: 10:37-10:46, 10:52-11:27, 11:28-11:37, 11:37-11:59, 12:04-12:09, 12:11-12:21, 12:28-12:34, 12:35-12:39, 12:43-12:47, 12:56-13:20, 13:23-13:29, 13:30-13:58, 14:16-14:38, 14:38-14:46, 14:47-15:00, 15:00-15:10, 15:17-15:23, 15:24-15:29, 15:39-15:44, 15:48-15:54, 15:56-16:43, 17:00-17:21, 17:56-18:10, 18:55-19:12, 19:16-19:21, 19:37-20:05, 20:18-20:31, 20:55-21:05, 21:16-21:39, 21:40-22:22, 22:23-22:29, 22:30-22:36, 22:43-23:11, 23:12-23:23, 23:24-23:49;

b) 24 marca 2022 r.: 00:06-00:16, 00:18-00:22, 00:36-00:42, 00:43-00:48, 00:55-01:25, 01:27-01:54, 02:03-02:15, 02:45-03:06, 03:10-03:16, 03:17-03:22, 03:29-03:36, 03:37-03:48, 03:50-03:58, 04:27-04:35, 04:37-04:58, 05:06-05:18, 05:45-06:02, 06:36-06:52, 06:53-07:02, 07:03-07:13, 07:14-07:25, 07:34-07:45, 07:53-08:10, 08:12-08:20, 08:44-08:51, 08:57-09:06, 09:18-09:25, 09:37-09:45, 09:50-10:00, 10:50-11:02, 11:06-11:11, 11:16-11:21, 11:26-11:41, 11:47-11:55, 12:13-12:34, 12:35-13:10, 13:55-14:05, 14:25-14:31, 14:36-14:47.

⁷⁴ Pobyt nieletniego został zarejestrowany tylko 14 września 2022 r. w godz. 19:24-19:30. Z uwagi na brak wpisu w księdze ewidencji daty i godziny opuszczenia przez wychowanka izby izolacyjnej oraz brak sporządzonej notatki z zastosowania śpb nie ustalono jak długo trwał jego pobyt w izbie.

(zarejestrowano tylko kilka pierwszych minut tuż po umieszczeniu nieletniego w tej izbie), wyjaśnił, że powodem tego było niedopełnienie wszystkich niezbędnych czynności przez pracownika zastępującego dyrektora w tym czasie.

(akta kontroli: tom I, str. 244-245; tom II, str. 305-306, 366-369)

NIK wskazuje, że obowiązek dołączania do akt osobowych wychowanka dokumentacji w postaci notatki z jego pobytu w izbie izolacyjnej oraz nośnika zawierającego zapis z urządzeń rejestrujących, wynika bezpośrednio z § 10 ust. 1 rozporządzenia w sprawie izby izolacyjnej.

10. ZPiSdN o wydarzeniu nadzwyczajnym, mającym miejsce 21 maja 2019 r. o godz. 20:30, polegającym na dokonaniu samookaleczenia, zawiadomiło Ministerstwo Sprawiedliwości oraz przesłało Raport doraźnego zgłoszenia sytuacji kryzysowej do Stanowiska Kierowania Ochroną Ministerstwa Sprawiedliwości⁷⁵ dopiero po 12 godzinach, tj. 22 maja 2019 r. o godz. 08:30. Stanowiło to naruszenie § 10 ust. 1a i 3 zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 lipca 2015 r. w sprawie utworzenia Centrum Zarządzania Kryzysowego Ministra Sprawiedliwości⁷⁶, zgodnie z którym zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich o zdarzeniach mogących spowodować sytuacje kryzysowe powiadamiają Ministerstwo Sprawiedliwości niezwłocznie poprzez przesłanie Raportu doraźnego zgłoszenia sytuacji kryzysowej do SKO MS, oraz § 77 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ZP, zgodnie z którym dyrektor zakładu zawiadamia niezwłocznie Ministerstwo Sprawiedliwości o wydarzeniach nadzwyczajnych w zakładzie.

Dyrektor ZPiSdN wyjaśnił, że w związku z tym, że wydarzenie nastąpiło w godzinach wieczornych powiadomienie nastąpiło niezwłocznie następnego dnia rano w godzinach pracy osób odpowiedzialnych za dokonywanie zgłoszenia w tej formie.

(akta kontroli: tom I, str. 263-271; tom II, str. 294-295)

NIK wskazuje, że w powyższej sytuacji powiadomienie Ministerstwa Sprawiedliwości nastąpiło ze zwłoką wynoszącą 12 godzin, a tym samym nie można uznać, że obowiązek ten został zrealizowany niezwłocznie. Ponadto nic nie stało na przeszkodzie, aby stosownego zgłoszenia dokonała osoba pełniąca dyżur w dniu zdarzenia.

11. Dyrektor ZPiSdN nie zawiadomił prezesa sądu okręgowego o wydarzeniach nadzwyczajnych z 3 czerwca 2019 r. i 13 maja 2020 r., polegających na ucieczce wychowanków, co stanowiło naruszenie § 77 pkt 2 rozporządzenia w sprawie ZP, zgodnie z którym dyrektor niezwłocznie zawiadamia prezesa sądu okręgowego w razie zaistnienia wydarzeń określonych w § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 września 2001 r. w sprawie zakresu i trybu współdziałania zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich z Policją w wypadku zagrożenia bezpieczeństwa tych placówek⁷⁷. Natomiast zgodnie § 2 pkt 2 rozporządzenia w sprawie współdziałania z Policją, w wypadku zagrożenia bezpieczeństwa tych placówek pomoc Policji może być wezwana w wypadku stwierdzenia w zakładzie zagrożenia życia lub zdrowia, ograniczenia wolności osobistej osób lub niszczenia mienia w znacznych rozmiarach, związanych w szczególności z takimi zdarzeniami, jak ucieczka wychowanków.

Dyrektor ZPiSdN wyjaśnił, że w sytuacji ucieczki wychowanka nie ma obowiązku powiadamiania prezesa sądu okręgowego. Konieczność taka, jak wyjaśnił,

⁷⁵ Dalej: SKO MS.

⁷⁶ Dz. Urz. MS poz. 178, ze zm.

⁷⁷ Dz. U. Nr 112 poz. 1205. Dalej: rozporządzenie w sprawie współdziałania z Policją. Akt ten został uchylony 1 września 2022 r.

zachodzi „w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa tych placówek”. W jego ocenie ucieczka nie spowodowała zagrożenia bezpieczeństwa placówki.

(akta kontroli: tom I, str. 255-262, 304-312; tom II, str. 294-295)

Najwyższa Izba Kontroli nie podziela ww. argumentacji i wskazuje, że § 77 ust. 2 rozporządzenia w sprawie ZP wprowadził obligatoryjny obowiązek powiadomienia prezesa sądu okręgowego w razie zaistnienia zdarzeń enumeratywnie wymienionych w § 2 rozporządzenia w sprawie współdziałania z Policją. Natomiast określenie doprecyzowujące „w wypadku zagrożenia bezpieczeństwa tych placówek” odnosi się do nazwy aktu prawnego, do którego odsyła rozporządzenie w sprawie ZP, nie zaś do sytuacji, która rodzi obowiązek powiadomienia prezesa sądu okręgowego, albowiem taki obowiązek powstaje w momencie zaistnienia wydarzenia nadzwyczajnego, jakim jest ucieczka wychowanka, które niewątpliwie ma związek z bezpieczeństwem placówki i może stanowić o niewystarczających zabezpieczeniach techniczno-ochronnych w niej stosowanych.

12. Księga wydarzeń nadzwyczajnych w ZPiSdN prowadzona była w sposób niezgodny z wymogami § 9 załącznika nr 2 do rozporządzenia w sprawie ZP oraz § 10 załącznika do rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP, określających sposób prowadzenia dokumentacji nieletnich w zakładzie poprawczym i schronisku, tj. w odniesieniu do wydarzeń z:

- a) 21 maja i 16 listopada 2019 r. – poprzez wskazanie w rubryce „data i godzina doprowadzenia lub przybycia” daty i godziny powrotu wychowanka ze szpitala, podczas gdy rubryka ta odnosi się do wydarzenia polegającego na ucieczce nieletniego z Zakładu;
- b) 6 maja 2020 r. – poprzez brak wskazania opisu zdarzenia oraz danych osoby pod której opieką przebywał wychowanek;
- c) 13 maja 2020 r. – poprzez brak wskazania opisu zdarzenia;
- d) 14 września i 27 grudnia 2022 r. – poprzez wskazanie w rubryce „data i godzina doprowadzenia lub przybycia” daty doprowadzenia nieletniego przez Policję, tj. odpowiednio 31 i 25 sierpnia 2022 r., czyli bez związku ze zdarzeniami, których dotyczyły, a które polegały na pobiciu wychowanka oraz agresji wobec wychowawcy.

Dyrektor ZPiSdN wyjaśnił, że prowadzenie księgi ewidencji wydarzeń nadzwyczajnych wymaga usystematyzowania i zostanie zrealizowane natychmiast. W przypadku braku opisu zdarzenia oraz braku danych osoby, pod której opieką przebywał wychowanek wskazał, że szczegółowy opis znajdował się w zawiadomieniu o wydarzeniu nadzwyczajnym oraz arkuszu diagnostycznym. Natomiast zapisy dotyczące daty doprowadzenia nieletniego przez Policję w związku z wydarzeniami z 14 września i 27 grudnia 2022 r. były wynikiem błędu pracownika i nie powinny się tam znaleźć.

(akta kontroli: tom I, str. 250-254, 398-400)

Najwyższa Izba Kontroli wskazuje, że opis zdarzenia oraz dane osoby, pod której opieką wychowanek przebywał w momencie wydarzenia nadzwyczajnego są obligatoryjnymi elementami, które należy odnotować w księdze wydarzeń nadzwyczajnych, tj. stosownie do przepisów ww. rozporządzeń.

13. Dyrektor ZPiSdN nie zakwalifikował dziewięciu wydarzeń jako nadzwyczajnych, w rozumieniu § 2 pkt 12 rozporządzenia w sprawie ZP i nie zawiadomił o nich Ministra Sprawiedliwości, jak tego wymagał § 77 pkt 1 ww. rozporządzenia. Z danych uzyskanych na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK z KPP

w Głogowie⁷⁸ oraz Pogotowia Ratunkowego w Legnicy⁷⁹, a także analizy księgi ewidencji środków dyscyplinarnych Zakładu wynikało, że:

- a) 25 kwietnia 2019 r. zostało wezwane pogotowie ratunkowe do nieprzytomnego wychowanka, który przyjął dużą ilość leków nasennych w celach samobójczych, tj. doszło do wydarzenia, o którym mowa w § 2 pkt 12 lit. m rozporządzenia w sprawie ZP, czyli samobójstwa wychowanka albo usiłowania jego dokonania;
- b) 1 maja 2019 r. zostało wezwane pogotowie ratunkowe do wychowanka, który dokonał samookaleczenia przedramienia, tj. doszło do wydarzenia, o którym mowa w § 2 pkt 12 lit. l, czyli autoagresji wychowanka powodującej konieczność hospitalizacji lub udzielenia specjalistycznej pomocy medycznej;
- c) 13 września 2019 r. ujawniono przy wychowanku substancję psychoaktywną⁸⁰, tj. doszło do wydarzenia, o którym mowa w § 2 pkt 12 lit. y rozporządzenia w sprawie ZP, czyli innego zdarzenia, które spowodowało naruszenie prawa przez wychowanka (ścigane z urzędu);
- d) 16 października 2019 r. ujawniono przy wychowanku narkotyki, co potwierdziły badania wykonane przez Policję, tj. doszło do wydarzenia o którym mowa w § 2 pkt 12 lit. y rozporządzenia w sprawie ZP, czyli innego zdarzenia, którego spowodowało naruszenie prawa przez wychowanka (ścigane z urzędu);
- e) 10 listopada 2019 r. wychowankowi podczas odwiedzin zostały przekazane narkotyki, co potwierdziły badania wykonane przez Policję, tj. doszło do wydarzenia, o którym mowa w § 2 pkt 12 lit. y rozporządzenia w sprawie ZP, czyli innego zdarzenia, którego spowodowało naruszenie prawa przez wychowanka (ścigane z urzędu);
- f) 29 listopada 2019 r. ujawniono przy wychowanku niedozwolone środki⁸¹, tj. doszło do wydarzenia, o którym mowa w § 2 pkt 12 lit. y rozporządzenia w sprawie ZP, czyli innego zdarzenia, którego spowodowało naruszenie prawa przez wychowanka (ścigane z urzędu);
- g) 16 kwietnia 2020 r. ujawniono przy wychowanku narkotyki, co potwierdziły badania wykonane przez Policję, tj. doszło do wydarzenia, o którym mowa w § 2 pkt 12 lit. y rozporządzenia w sprawie ZP, czyli innego zdarzenia, którego spowodowało naruszenie prawa przez wychowanka (ścigane z urzędu);
- h) 7 października 2020 r. doszło do kierowania pod adresem wychowawcy gróźb karalnych związanych z jego pobiciem i pozbawieniem go życia przez dwóch wychowanków, tj. doszło do wydarzenia, o którym mowa w § 2 pkt 12 lit. y rozporządzenia w sprawie ZP, czyli innego zdarzenia, którego spowodowało naruszenie prawa przez wychowanka (ścigane z urzędu);
- i) 31 marca 2021 r. ujawniono przy dwóch wychowankach posiadanie zabronionych substancji⁸², tj. doszło do wydarzenia, o którym mowa w § 2 pkt 12 lit. y rozporządzenia w sprawie ZP, czyli innego zdarzenia, którego spowodowało naruszenie prawa przez wychowanka (ścigane z urzędu).

Dyrektor ZPiSdN wyjaśnił, że w odniesieniu do zdarzeń, o których mowa w lit. a-g, nie pełnił wówczas funkcji dyrektora placówki. W zakresie pozostałych zdarzeń wyjaśnił, że groźba pobicia oraz ujawnienie posiadania środków psychoaktywnych nie są wydarzeniami nadzwyczajnymi w rozumieniu § 2 pkt 12

⁷⁸ Pismo z 30 stycznia 2023 r., nr I-0151-5/23/AO.

⁷⁹ Pismo z 26 stycznia 2023 r., nr SM-40-10/23.

⁸⁰ Za co wymierzono mu środek dyscyplinarny w postaci zawiadomienia do sądu o niewłaściwym zachowaniu.

⁸¹ Za co wymierzono mu środek dyscyplinarny w postaci nagany.

⁸² Za co wymierzono im środki dyscyplinarne w postaci nagany.

rozporządzenia w sprawie ZP. W ocenie Dyrektora ZPiSdN, wymienione sytuacje nie spowodowały zagrożenia lub naruszenia bezpieczeństwa zakładu lub schroniska, zagrożenia dla zdrowia lub życia nieletniego lub pracownika zakładu lub schroniska.

Były Dyrektor Zakładu, w odniesieniu do zdarzeń, o których mowa w lit. a-g wyjaśnił, że z uwagi na upływ czasu, trudno jest mu się odnieść do opisanych sytuacji i ustalić dlaczego wydarzenia te nie zostały uznane jako nadzwyczajne. Jednocześnie wskazał, że brak zgłoszenia tych zdarzeń mógł jedynie wynikać z subiektywnej ich interpretacji, przy czym nie miał on wpływu na prawidłowe funkcjonowanie placówki, zaś wychowankowie każdorazowo znajdowali się pod opieką odpowiednich służb.

(akta kontroli: tom I, str. 103-106, 109-111, 398-400, 405-406; tom II, str. 252, 269-289)

NIK wskazuje, że groźby pobicia oraz posiadanie przez wychowanków środków psychoaktywnych są czynami, które wyczerpują znamiona czynów zabronionych określonych odpowiednio w art. 190 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny⁸³ (groźby karalne) oraz w art. 62 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii⁸⁴ (posiadanie środków odurzających lub substancji psychotropowych). Tym samym spowodowały naruszenie prawa ścigane z urzędu, o którym mowa w § 2 pkt 12 lit. y rozporządzenia w sprawie ZP i w związku z tym winny one zostać zakwalifikowane jako wydarzenia nadzwyczajne.

14. W ZPiSdN nie wyznaczono stałego posterunku zewnętrznego, co było niezgodne z § 105³ ust. 1 pkt 1 rozporządzenia w sprawie ZP, stosownie do którego w ograniczonym systemie ochrony (stosowanym m.in. w półotwartych resocjalizacyjnych zakładach poprawczych) w takiej ochronie wyznacza się przynajmniej jeden posterunek.

Dyrektor Zakładu wyjaśnił, że powyższe wynikało z ograniczonej liczby etatów, przy czym, jak wskazał, plan ochrony był przedmiotem kontroli Ministerstwa Sprawiedliwości, które nie wskazało w tym obszarze uwag.

(akta kontroli: tom I, str. 407-448; tom II, str. 366-368)

Najwyższa Izba Kontroli wskazuje, że wymogi w zakresie sposobu organizacji ochrony zewnętrznej w zakładzie poprawczym typu półotwartego miały charakter obligatoryjny. Odstępstwa w planie ochrony w zakresie ograniczonego systemu ochrony mogły dotyczyć tylko liczby pracowników na zmianie, w szczególności jeżeli było to uzasadnione organizacją zakładu lub schroniska, i dotyczyło to sytuacji wskazanej w § 105³¹ ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie ZP.

15. Dyrektor ZPiSdN nie wyznaczył osoby odpowiedzialnej za realizację planu ochronnego w okresie od 10 sierpnia 2020 r. do 1 września 2022 r., co było niezgodne z § 105⁷ ust. 7 rozporządzenia w sprawie ZP, stosownie do którego za bezpośrednią realizację planu ochrony odpowiada pracownik wyznaczony przez dyrektora zakładu lub schroniska.

Dyrektor Zakładu wyjaśnił, że realizacja ww. zadania należała do Kierownika Internatu, któremu powierzono nadzór nad tym obszarem w zakresie obowiązków.

(akta kontroli: tom II, str. 35-41, 366-368)

Najwyższa Izba Kontroli nie podziela ww. argumentacji, ponieważ w zakresach obowiązków Kierownika Internatu z 10 sierpnia 2020 r. i 1 marca 2021 r. nie

⁸³ Dz. U. z 2022 r. poz. 1138, ze zm.

⁸⁴ Dz. U. z 2023 r. poz. 172, ze zm.

zawarto żadnych zapisów świadczących o realizacji zadań związanych z planem ochrony.

16. Dyrektor ZPiSdN 11 stycznia 2023 r. opracował z Komendantem Powiatowym Policji w Głogowie sposób zapewnienia bezpośredniej łączności między Zakładem a KPP w Głogowie, uwzględniając możliwość użycia najszybszego dostępnego środka łączności, tj. z przekroczeniem terminu wynikającego z rozporządzenia w sprawie trybu współdziałania z Policją, co stanowiło naruszenie § 15 ww. rozporządzenia, zgodnie z którym dotychczasowy sposób zapewnienia bezpośredniej łączności między zakładem lub schroniskiem a właściwą komendą powiatową (miejską, rejonową) Policji obowiązuje do dnia opracowania sposobu zapewnienia bezpośredniej łączności, o którym mowa w § 5 ust. 1, nie dłużej niż przez 30 dni od dnia wejścia w życie przedmiotowego rozporządzenia⁸⁵.

Dyrektor Zakładu wyjaśnił, że przekroczenie terminu było związane z bieżącymi obowiązkami oraz pracą nad dostosowaniem funkcjonowania placówki do nowych przepisów, a także przyjęciem dużej grupy wychowanków z innych placówek, jak również trwającymi ustaleniami z Komendantem Powiatowym Policji w Głogowie.

(akta kontroli: tom I, str. 501; tom II, str. 247-249, 413-469)

17. Dyrektor ZPiSdN nie przekazał projektu planu zabezpieczenia Zakładu dyrektorowi komórki organizacyjnej Ministerstwa Sprawiedliwości wykonującej zadania z zakresu zarządzania kryzysowego w celu akceptacji, co było niezgodne z: [1] § 8 ust. 3 rozporządzenia w sprawie trybu współdziałania z Policją, stosownie do którego po uzyskaniu opinii właściwego komendanta wojewódzkiego Policji dyrektor wraz z komendantem Policji wprowadzają w razie potrzeby do projektu planu zabezpieczenia zmiany i przedstawiają go do akceptacji dyrektorowi komórki organizacyjnej Ministerstwa Sprawiedliwości wykonującej zadania z zakresu zarządzania kryzysowego, a także [2] § 16 tegoż rozporządzenia, w myśl którego plan zabezpieczenia zakładu lub schroniska opracowany na podstawie przepisów dotychczasowych zachowuje moc do dnia przyjęcia pierwszego planu zabezpieczenia zgodnie z § 8, nie dłużej niż przez trzy miesiące od dnia wejścia w życie przedmiotowego rozporządzenia⁸⁶.

Dyrektor Zakładu wyjaśnił, że 8 lutego 2023 r. otrzymał opinię Komendanta Wojewódzkiego Policji we Wrocławiu, na podstawie której dokonał stosownych poprawek w projekcie planu zabezpieczenia. Niedotrzymanie terminu, wskazanego w rozporządzeniu, wynikało z jego usprawiedliwionej nieobecności w pracy oraz dodatkowych obowiązków związanych z udzielaniem odpowiedzi na pisma kontrolerów NIK w związku z prowadzoną kontrolą.

(akta kontroli: tom II, str. 413-469)

Najwyższa Izba Kontroli nie uwzględniła argumentacji wynikającej z wyjaśnień Dyrektora Zakładu, albowiem w szczególności powyższy obowiązek mógł zostać zrealizowany przez osobę zastępującą Dyrektora ZPiSdN w czasie jego nieobecności.

18. Zakład przechowywał nagrania z monitoringu izby izolacyjnej, izby chorych oraz jednej z izb adaptacyjnych przez okres dłuższy, niż było to dopuszczone obowiązującymi przepisami. Zgodnie bowiem z art. 121 ust. 9 pkt 1 ustawy o wspieraniu i resocjalizacji, zapis z monitoringu w zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich jest przechowywany na informatycznym nośniku danych

⁸⁵ Rozporządzenie weszło w życie 22 listopada 2022 r., a zatem wskazany w nim termin 30 dni upłynął 22 grudnia 2022 r.

⁸⁶ Rozporządzenie weszło w życie 22 listopada 2022 r., a zatem wskazany w nim termin 3 miesięcy upłynął 22 lutego 2023 r.

przez okres co najmniej 90 dni od dokonania zapisu, nie dłużej niż przez 120 dni od dokonania zapisu – w przypadku monitoringu izb adaptacyjnych, izb izolacyjnych i izb chorych. Najstarsze dostępne nagrania z monitoringu dostępne były: [1] w przypadku izby izolacyjnej – z 30 grudnia 2021 r., tj. sprzed 421 dni od dnia przeprowadzenia oględzin monitoringu; [2] w przypadku izby adaptacyjnej – 6 stycznia 2022 r., tj. sprzed 415 dni od dnia przeprowadzenia oględzin; [3] w przypadku izby chorych – 15 stycznia 2022 r., tj. sprzed 405 dni od dnia przeprowadzenia oględzin.

Dyrektor Zakładu wyjaśnił, że wynikało to z przeoczenia pracowników firmy serwisującej monitoring.

(akta kontroli: tom II, str. 258, 260-262; tom III, str. 1-3)

NIK zauważa, że w zarówno w umowie z 9 lutego 2021 r. oraz w umowie z 9 lutego 2022 r. na wykonywanie okresowych przeglądów i konserwacji systemów zabezpieczeń zainstalowanych w ZPiSdN nie znalazły się zapisy dotyczące kwestii związanych z okresem przechowywania nagrań z monitoringu. Dodatkowo NIK wskazuje, że w przyjętej w Zakładzie procedurze obsługi i korzystania z monitoringu, w rozdziale III, w punkcie 5 znalazł się zapis o przechowywaniu nagrań z monitoringu na informatycznych nośniku danych przez 90 dni w przypadku monitoringu izb mieszkalnych, przejściowych, izolacyjnych i izb chorych oraz przez 60 dni w przypadku innych pomieszczeń. Procedura ta nie została zmieniona w związku z wejściem w życie ustawy o wspieraniu i resocjalizacji. W procedurze obsługi dalej obowiązywały zapisy § 105⁵ ust. 3 rozporządzenia w sprawie ZP.

19. W Zakładzie nierzetelnie udokumentowano sposób dokonywania oceny spełniania wymagań udziału oferenta w postępowaniu dotyczącym zamówienia publicznego na rozbudowę systemu monitoringu. Zamówienie to zostało udzielone na podstawie obowiązującego od 1 stycznia 2021 r., wprowadzonego zarządzeniem Dyrektora ZPiSdN, regulaminu zamówień publicznych. Jednym z obligatoryjnych elementów udzielenia zamówienia publicznego był wniosek o wszczęcie postępowania. Podlegał on akceptacji Dyrektora Zakładu oraz Głównego Księgowego. W przedmiotowej sprawie w pkt 8 wniosku o wszczęcie postępowania w sprawie udzielenia zamówienia publicznego na rozbudowę systemu monitoringu CCTV, umieszczono opis warunków udziału w postępowaniu oraz opis sposobu dokonywania oceny spełnienia tych warunków. W warunkach tych zapisano, że zamówienie mogło zostać udzielone oferentowi, który udowodnił, że dysponował minimum jedną osobą z tytułem inżyniera lub magistra inżyniera informatyki w zakresie technologii komputerowych, który legitymował się wyższym wykształceniem z zakresu informatyki i co najmniej trzyletnim doświadczeniem zawodowym w firmie potencjalnego wykonawcy. Osoba ta musiała być wpisana na listę kwalifikowanych pracowników zabezpieczenia technicznego. Zakład nie wskazał sposobu dokonywania oceny spełnienia tego warunku. Oferent składając ofertę wykonania zamówienia załączył do niej dokumenty potwierdzające dysponowanie osobami o określonych kwalifikacjach, przy czym nie wykazał, że dana osoba pracowała u niego przez minimum 3 lata.

Kierownik Gospodarczy wyjaśniła, że wykonawca przedłożył do wglądu umowę o pracę jednego z pracowników, który spełniał ww. warunek. Wykonawca nie wyraził zgody na dołączenie ksero umowy do dokumentacji ze względu na ochronę danych wrażliwych.

(akta kontroli: tom II, str. 299-301; tom IV, str. 249-258, 298-333; tom V, str. 1-89)

NIK wskazuje, że wymagania udziału w postępowaniu zostały samodzielnie określone przez Zakład i umieszczone we wniosku o wszczęcie postępowania. W przedmiotowej sytuacji kserokopia umowy o pracę nie musiała być jedynym sposobem potwierdzenia spełniania wymagań postępowania. Zakład mógł przyjąć inny, dowolnie określony sposób.

20. W dwóch z pięciu zbadanych postępowań dotyczących zamówień związanych z bezpieczeństwem i ochroną, protokół wprowadzenia na budowę został wypełniony nierzetelnie. W protokole z 1 lipca 2021 r. rubryki numer 7 i 8, dotyczące odpowiednio wskazania miejsca poboru wody i energii elektrycznej oraz obciążenia kosztami zużytej energii elektrycznej i wody, nie zostały uzupełnione. W protokole z 15 kwietnia 2022 r. rubryka dotycząca obciążenia kosztami zużytej energii elektrycznej oraz wody nie zostały uzupełnione.

Kierownik Gospodarczy wyjaśniła, że było to wynikiem niedopatrzenia.

(akta kontroli: tom II, str. 299-301)

21. W żadnym z pięciu zbadanych postępowań o udzielenie zamówienia publicznego Zakład nie przestrzegał wewnętrznych procedur udzielania zamówień publicznych obowiązujących na podstawie zarządzeń Dyrektora ZPiSdN. Zakład nie opisał sposobu dokonania oceny spełnienia warunków udziału w postępowaniu, pomimo wpisania określonych wymagań we wniosku o wszczęcie postępowania, który stanowił dokument wewnętrzny Zakładu. W warunkach udziału w postępowaniu zawarto wymagania m.in. dotyczące znajdowania się w dobrej kondycji ekonomicznej i finansowej, która zapewniałaby wykonanie zamówienia. W związku z brakiem opisu sposobu dokonywania oceny składane przez potencjalnych wykonawców oferty nie były analizowane pod kątem kondycji finansowej firmy.

Kierownik Gospodarczy wyjaśniła, że nie było możliwości sprawdzenia kondycji finansowej oferentów, dlatego też zapis ten zostanie skorygowany.

(akta kontroli: tom II, str. 299-301, tom IV, str. 249-358)

22. Prowadzony w Zakładzie rejestr przekazywania dyżurów prowadzony był nierzetelnie, gdyż pracownicy ochrony wewnętrznej nie odnotowywali w nim wszystkich wymaganych czynności, określonych rozporządzeniem w sprawie ZP. I tak:

[1] w miesiącach objętych kontrolą⁸⁷ w rejestrze przekazywania dyżurów pracownicy ochrony nie odnotowywali informacji o przeprowadzeniu szczegółowej kontroli pomieszczeń izby izolacyjnej, przejściowej lub izby chorych przed umieszczeniem w niej nieletniego oraz po opuszczeniu tych pomieszczeń przez nieletnich. Nie zostało to również w inny sposób udokumentowane.

Dyrektor ZPiSdN wyjaśnił, że brak adnotacji w rejestrze przekazywania dyżurów nie świadczy o braku kontroli danych pomieszczeń. Pomieszczenia te były zawsze przygotowane na przyjęcie nieletnich.

(akta kontroli: tom II, str. 361-371; tom III, str. 277-457; tom IV, str. 1-125; tom V, str. 106-108)

NIK zauważa, że w zbadanych miesiącach szczegółowa kontrola pomieszczenia izby przejściowej została odnotowana w rejestrze dyżurów 21 stycznia 2022 r., kiedy odbyło się to⁸⁸ na polecenie Dyrektora Zakładu. W opinii NIK nic nie stało na przeszkodzie, aby taka adnotacja o sprawdzeniu znalazła się każdorazowo po sprawdzeniu każdej z wymienionych izb.

⁸⁷ Tj. styczeń i czerwiec w latach 2019-2022 oraz do 20 stycznia 2023 r.

⁸⁸ Zgodnie z wpisem pracownika ochrony w rejestrze przekazywania dyżurów.

[2] w zbadanych miesiącach w książce przebiegu zmiany pracownicy kontroli nie odnotowywali faktu kontroli pobieżnej lub kontroli osobistej nieletniego przed umieszczeniem go w izbie przejściowej lub izolacyjnej oraz nie odnotowywali faktu kontroli pobieżnej nieletnich wychodzących z izby izolacyjnej, izby adaptacyjnej lub izby chorych i powracających do niej. Dokonanie tych czynności nie zostało odnotowane również w inny sposób.

Dyrektor Zakładu wyjaśnił, że czynności te przeprowadza się każdorazowo, natomiast brak adnotacji to niedopatrzenie pracownika ochrony.

(akta kontroli: tom II, str. 361-371; tom III, str. 277-457; tom IV, str. 1-125; tom V, str. 106-108)

NIK zauważa, że w zbadanych miesiącach kontrola pobieżna lub osobista wychowanka umieszczonego w izbie przejściowej lub izolacyjnej została odnotowana w rejestrze dyżurów siedmiokrotnie, natomiast fakt kontroli pobieżnej nieletnich wychodzących i powracających z ww. izb nie został odnotowany ani razu. W ocenie NIK nic nie stało na przeszkodzie, aby taka adnotacja znalazła się każdorazowo po sprawdzeniu każdej z wymienionych izb.

[3] w zbadanych miesiącach w rejestrze dyżurów pracownicy kontroli nie odnotowywali codziennej kontroli stanu zabezpieczeń techniczno-ochronnych izby przejściowej, izby izolacyjnej i izby chorych. Dokonanie tych czynności nie zostało również odnotowane w inny sposób.

Dyrektor Zakładu wskazał, że pomieszczenia te nie wymagają codziennego kontrolowania z powodu braku obecności nieletnich w pomieszczeniach. Natomiast brak adnotacji po przeprowadzonej kontroli to niedopełnienie obowiązku przez pracownika.

(akta kontroli: tom II, str. 361-371; tom III, str. 277-457; tom IV, str. 1-125; tom V, str. 106-108)

NIK nie podziela argumentacji wynikającej z powyższych wyjaśnień i wskazuje, że obowiązek codziennej kontroli stanu zabezpieczeń techniczno-ochronnych izby izolacyjnej, izby adaptacyjnej oraz izby chorych wynika bezpośrednio z § 105¹⁵ pkt 2 rozporządzenia w sprawie ZP.

[4] w styczniu 2020 r. oraz styczniu 2022 r. w rejestrze przekazywania dyżurów został zamieszczony wpis o umieszczeniu wychowanka, odpowiednio, w izbie przejściowej oraz w izbie izolacyjnej, pomimo że wychowankowie nie przebywali w tych izbach.

Dyrektor Zakładu wyjaśnił, że powyższe wynikało z błędu osoby dokonującej wpisu i wychowankowie zostali umieszczeni w izbie chorych oraz w izbie zakaźnej.

(akta kontroli: tom II, str. 361-371; tom III, str. 277-457; tom IV, str. 1-125; tom V, str. 106-108)

[5] od 1 września 2022 r. pracownik ochrony przy przejściu zmiany nie odnotowywał faktu: [a] sprawdzenia stanu zabezpieczeń techniczno-ochronnych; [b] sprawdzenia w obecności zdającego liczby kluczy i porównania ich z rejestrem kluczy wydanych; [c] sprawdzenia liczby i stanu zastępczych źródeł światła; [d] sprawdzenia i zapoznania się z dokumentacją znajdującą się na stanowisku; [e] przejścia indywidualnego wyposażenia od pracownika zdającego zmianę, a w szczególności środka łączności, sygnalizacji i zestawu kluczy.

Dyrektor Zakładu wyjaśnił, że ZPiSdN nie prowadzi tak szczegółowej adnotacji, bowiem nie ma takiej potrzeby.

(akta kontroli: tom II, str. 361-371; tom III, str. 277-457; tom IV, str. 1-125; tom V, str. 106-108)

NIK nie może się zgodzić z powyższą argumentacją. Obowiązki pracownika kontroli przy przyjęciu zmiany na stanowisku kontroli osób wchodzących i wychodzących z terenu zakładu lub schroniska oraz pojazdów wjeżdżających i wyjeżdżających z terenu zakładu lub schroniska, wynikają bezpośrednio z § 64 rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP.

[6] w przypadku wpisów dokonanych: 13 i 27 stycznia 2019 r., 8, 9, 13, 14, 18, 21 i 22 września 2019 r., 11, 12, 23 i 24 stycznia 2020 r., 1 i 13 września 2020 r., 6, 12 i 16 stycznia 2021 r., 27 września 2021 r., 16 stycznia 2022 r. oraz 15 stycznia 2023 r., nie podano dokładnych danych osobowych osób dokonujących odwiedzin wychowanków, ograniczono się jedynie do podania stopnia pokrewieństwa odwiedzających lub wpisano tylko „odwiedziny”. W przypadku wpisów z dat: 23/24 stycznia 2022 r.; 2 września 2022 r.; 3 września 2022 r.; 7/8 września 2022 r. oraz 21/22 września 2022 r., nie podano tożsamości osób uprawnionych do wejścia na teren Zakładu, ograniczono się do wpisów: „przyjazd samochodu z pieczywem”, „wpuszczenie budowlańców”, „otwarcie piekarnia”. Powyższe wskazuje na brak dokładnego sprawdzenia tożsamości osób wchodzących na teren Zakładu.

Dyrektor Zakładu wyjaśnił, że wynikało to z niedopełnienia obowiązków przez pracownika.

(akta kontroli: tom II, str. 361-371; tom III, str. 277-457; tom IV, str. 1-125; tom V, str. 106-108)

NIK zauważa, że obowiązek dokładnego sprawdzania dokumentów oraz tożsamości osób uprawnionych do wejścia na teren zakładu lub schroniska i do wyjścia z terenu zakładu lub schroniska obowiązywał zarówno w stanie prawnym do 1 września 2022 r., jak i od tego dnia, tj. przez cały okres objęty kontrolą.

OCENA CZĄSTKOWA

W okresie objętym kontrolą działalność ZPiSdN została zorganizowana w sposób zapewniający bezpieczeństwo jego wychowankom. Liczba nieletnich przebywających w tym okresie w Zakładzie nie przekraczała dopuszczalnych limitów ustalonych przez Ministra Sprawiedliwości. Wyposażenie izby izolacyjnej i izb adaptacyjnych było odpowiednie do określonych w tym zakresie wymogów prawa. Wprowadzone zabezpieczenia techniczno-ochronne, jak również skład osobowy strażników, były adekwatne do przyjętego systemu ochrony, dostosowanego do typu placówki i zapewniały bezpieczeństwo w Zakładzie. Opracowane dokumenty w zakresie bezpieczeństwa zawierały wszystkie niezbędne elementy, choć – jak w przypadku planu zabezpieczenia i sposobu bezpośredniej łączności z Policją – zostały nieterminowo sporządzone. Zapis monitoringu pomieszczeń był odpowiednio zabezpieczony, zarówno przed utratą, zniszczeniem lub uszkodzeniem, jak i przed dostępem osób nieuprawnionych. Wydatki związane z bezpieczeństwem i ochroną Zakładu zostały prawidłowo zaewidencjonowane i poniesione zgodnie z planem finansowym. W latach 2019-2022 Zakład realizował obowiązek poddawania obiektów budowlanych okresowym kontrolom. W czasie epidemii COVID-19 wprowadzono w Zakładzie odpowiednie rozwiązania mające na celu przeciwdziałanie zakażeniu wśród nieletnich i pracowników wirusem SARS-CoV-2, w tym wyposażono ich w odpowiednie środki ochrony osobistej.

Nie ustrzeżono się jednak nieprawidłowości, które polegały m.in. na: nierzetelnym prowadzeniu ewidencji wydarzeń nadzwyczajnych, pobytu w izbach przejściowych/adaptacyjnych i izolacyjnej, a także rejestru przekazywania dyżurów; niewłaściwym dokumentowaniu użycia śpb oraz braku informowania właściwych organów o ich użyciu; niezidentyfikowaniu dziewięciu wydarzeń jako nadzwyczajnych, a w konsekwencji niepowiadomieniu o nich Ministerstwo Sprawiedliwości; zawarciu w planie ochronnym odstępstwa od zorganizowania obowiązkowego posterunku

zewnątrznego; przechowywaniu zapisów monitoringu przez okres dłuższy niż wymagany; nieprzestrzeganiu wewnętrznych procedur udzielania zamówień publicznych.

OBSZAR

2. Działalność resocjalizacyjna w zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich i okręgowych ośrodkach wychowawczych

Opis stanu faktycznego

2.1. W okresie objętym kontrolą Dyrektor ZPiSdN opracował roczne plany pracy we współpracy z nauczycielami zajmującymi stanowiska kierownicze, które następnie zostały zaopiniowane przez Radę Zakładu⁸⁹. Według stanu prawnego obowiązującego do 1 września 2022 r., roczne plany pracy zawierały wszystkie elementy, o których mowa w § 12 ust. 3 pkt 1 i 2 rozporządzenia w sprawie ZP, tj. udzielanie wychowankowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz psychiatrycznej⁹⁰, jak również udzielanie rodzicom wychowanków pomocy psychologiczno-pedagogicznej polegającej na wspieraniu ich w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych oraz rozwijaniu ich umiejętności wychowawczych w celu zwiększenia efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla wychowanków, a od 1 września 2022 r. – wskazane w § 34 ust. 3 pkt 1-3 rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP, tj. zadania do realizacji w obszarach funkcjonowania zakładu⁹¹, plan ewaluacji wybranych obszarów działalności zakładu oraz sposób realizacji wniosków z nadzoru pedagogicznego sprawowanego w poprzednim roku.

(akta kontroli: tom I, str. 128)

2.2. W ZPiSdN udzielano wychowankom pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz psychiatrycznej. W okresie objętym kontrolą⁹² Zakład zatrudniał na umowę o pracę od pięciu⁹³ do sześciu⁹⁴ osób udzielających takiej pomocy. Osoby te były zatrudnione na stanowiskach: psychologa schroniska, psychologa zakładu, pedagoga schroniska, pedagoga zakładu, pedagoga terapeuty oraz terapeuty ds. uzależnień. Jednocześnie nawiązano współpracę na podstawie umowy cywilnoprawnej z jedną osobą – lekarzem psychiatrii.

(akta kontroli: tom III, str. 247-248)

Zakład opracował procedury udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Osoby udzielające pomocy psychologiczno-pedagogicznej posiadały odpowiednie kwalifikacje – m.in. ukończenie szkoły wyższej w zakresie: pedagogiki opiekuńczej, pedagogiki, psychologii oraz studiów podyplomowych z zakresu: resocjalizacji i profilaktyki społecznej, pedagogiki i kwalifikacji pedagogicznych. Na terenie Zakładu znajdowały się pomieszczenia do zajęć psychologiczno-pedagogicznych, w których zapewniono warunki do pracy z nieletnimi. Posiadanie takich pomieszczeń było przedmiotem oględzin, które odbyły się 27 lutego 2023 r. W ich trakcie ustalono, że na terenie Zakładu znajduje się sześć pomieszczeń do zajęć psychologiczno-

⁸⁹ Zgodnie z § 23 pkt 1 rozporządzenia w sprawie ZP, oraz § 40 pkt 1 rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP.

⁹⁰ Pomoc ta może być organizowana w formie: zajęć psychoedukacyjnych; zajęć specjalistycznych (korekcyjnych, wyrównawczych, rewalidacyjnych, socjoterapeutycznych oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym); porad dla wychowanków, konsultacji i warsztatów; działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach zagrożeń i kryzysowych.

⁹¹ Dotyczące następujących obszarów: wychowanie, opieka, edukacja i oddziaływania terapeutyczne; wspomaganie indywidualnego rozwoju nieletniego; współpraca ze środowiskiem (w tym usamodzielnianie); kalendarium imprez i uroczystości; wykaz realizowanych programów; przydział czynności i zadań dodatkowych nauczycieli.

⁹² Według stanu na koniec czerwca i grudnia każdego z lat objętych kontrolą oraz na dzień rozpoczęcia kontroli.

⁹³ Według stanu na koniec miesiąca czerwca i grudnia 2019 r., 2020 r., 2021 r. i 2022 r.

⁹⁴ Według stanu na 20 stycznia 2023 r.

pedagogicznych z wychowankami – pokój psychologa i pedagoga zakładu poprawczego, pokój pedagoga schroniska, pokój psychologa schroniska oraz trzy pomieszczenia wykorzystywane przez pedagoga terapeutę zatrudnionego w Zakładzie. Pomieszczenia te były oznaczone w czytelny sposób oraz urządzone w sposób umożliwiający warunki do pracy z wychowankami. W zbadanym okresie w Zakładzie nie wystąpiły przypadki nieudzielenia pomocy psychologicznej.

(akta kontroli: tom II, str. 3-147, 470-472; tom V, str. 90-102)

Osoby udzielające pomocy psychologiczno-pedagogicznej w Zakładzie zatrudnione były na cały etat. Ich obowiązkowy czas pracy wynosił 22 godziny na pracownika. Świadczący w Zakładzie usługi lekarz psychiatra był obowiązany do cotygodniowych dyżurów na terenie Zakładu. W umowie zapisano możliwość odbycia dodatkowych konsultacji z wychowankami ZPiSdN w przypadku wystąpienia takiej konieczności.

(akta kontroli: tom II, str. 370; tom V, str. 115)

2.3. Proces resocjalizacji wychowanka umieszczonego w zakładzie poprawczym przebiegał w oparciu o indywidualną diagnozę i indywidualny plan resocjalizacji. W zbadanej próbie wychowanków⁹⁵ stwierdzono, że dla każdego z nich opracowano IPR, co odbyło się w przeciągu miesiąca od przyjęcia do Zakładu. Przy jego opracowywaniu brał udział wychowawca nieletniego – patron, nauczyciel zawodu oraz pedagog lub psycholog. Nie zidentyfikowano przypadków odmowy współdziałania nieletniego przy opracowywaniu IPR. Co do zasady plan indywidualny był modyfikowany wraz z przebiegiem procesu resocjalizacji nie rzadziej niż co 6 miesięcy, a nieletni uczestniczył w przewidzianych dla niego rodzajach i formach oddziaływań resocjalizacyjnych i terapeutycznych oraz kierunkach i formach nauczania. Zakład podejmował działania zmierzające do nawiązania współpracy z rodziną nieletniego i innymi osobami w celu doprowadzenia do jego integracji społecznej oraz usamodzielnienia się. W czterech na 10 zbadanych przypadków IPR nie był modyfikowany wraz z przebiegiem procesu resocjalizacji wychowanka, tj. co najmniej co sześć miesięcy.

(akta kontroli: tom V, str. 112)

Wobec wychowanków umieszczonych w schronisku dla nieletnich ZPiSdN był zobowiązany do opracowania opinii psychologiczno-pedagogicznej⁹⁶ w terminie nie dłuższym niż sześć tygodni od dnia przyjęcia wychowanka do schroniska⁹⁷. Badanie na próbie sześciu wychowanków schroniska dla nieletnich wykazało, że Zakład dotrzymywał terminu na opracowanie OPP, która zawierała wymagane elementy. OPP były podpisywane przez osoby biorące udział w ich opracowaniu oraz przez Dyrektora Zakładu. W pięciu na sześć zbadanych przypadków sąd rodzinny zwracał się do ZPiSdN o wydanie opinii diagnostycznej o nieletnim. W każdym ze zbadanych przypadków opinia taka została przez Zakład wydana.

(akta kontroli: tom V, str. 113)

Szczegółowy opis powyższych naruszeń zamieszczono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

2.4. W stanie prawnym obowiązującym przez cały okres objęty kontrolą, ZPiSdN był zobowiązany do: [1] informowania rodziców lub opiekunów prawnych co najmniej dwa razy w roku o postępach w resocjalizacji wychowanka umieszczonego w zakładzie poprawczym⁹⁸; [2] informowania rodziców lub opiekunów prawnych o zachowaniu nieletniego umieszczonego w schronisku⁹⁹. W przypadku

⁹⁵ Dziesięciu wychowanków zakładu poprawczego.

⁹⁶ Dalej: OPP.

⁹⁷ Na podstawie § 84 ust. 2 rozporządzenia w sprawie ZP.

⁹⁸ Na podstawie § 60 rozporządzenia w sprawie ZP oraz § 19 rozporządzenia w sprawie pobytu nieletnich w ZP.

⁹⁹ Na podstawie § 85 rozporządzenia w sprawie ZP oraz § 17 rozporządzenia w sprawie pobytu nieletnich w ZP.

10 wychowanków umieszczonych w zakładzie poprawczym¹⁰⁰, Zakład w każdym przypadku informował pisemnie rodziców o postępach w resocjalizacji wychowanka, przy czym nie ustrzeżono się nieprawidłowości związanych z częstotliwością takiego informowania. W przypadku sześciu wychowanków schroniska¹⁰¹, Zakład dotrzymał obowiązku informowania rodziców lub opiekunów prawnych o zachowaniu nieletniego.

(akta kontroli: tom V, str. 112-113)

Szczegółowy opis powyższych naruszeń zamieszczono w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

2.5. W trakcie resocjalizacji umożliwiono wychowankom kształcenie. Liczba nieletnich w oddziale szkolnym i grupie wychowawczej była zgodna z § 5 ust. 5 oraz § 31 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ZP oraz § 28 pkt 1 i § 48 pkt 1 rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP, tj. nie przekraczała 10 osób, co ustalono na próbie badawczej, obejmującej 10 wychowanków umieszczonych w zakładzie poprawczym oraz sześciu wychowanków ze schroniska dla nieletnich. Grupy wychowawcze w latach szkolnych 2019/2020, 2020/2021, 2021/2022 i 2022/2023, do których przypisano wychowanków, liczyły od dwóch do dziewięciu uczestników, a oddziały szkolne od dwóch do 10 uczniów. Wychowankowie uczyli się praktycznej nauki w zawodzie ślusarz i stolarz na terenie ZPiSdN, który dysponował odpowiednim wyposażeniem¹⁰². Jednemu wychowankowi, przebywającemu w schronisku, umożliwiono naukę poza Zakładem. ZPiSdN zapewniał wychowankom wyjścia o charakterze kulturalnym, rekreacyjnym, oświatowym i sportowym. Na przeprowadzonej próbie badawczej ustalono, że łączna liczba wyjść w okresie objętym kontrolą wyniosła 130. Ponadto Zakład dysponował salą gimnastyczną, biblioteką, terenami i urządzeniami do zajęć rekreacyjnych i sportowych, tj. dwoma boiskami i dwoma kortami tenisowymi oraz siłownią zewnętrzną.

W latach 2021-2023 (do zakończenia kontroli NIK), Zakład współpracował z Głogowskim Stowarzyszeniem „Otwarte Drzwi”, z którym zawarł porozumienie o współpracy¹⁰³ w zakresie możliwości realizacji działań statutowych obu stron, w szczególności związanych z realizacją programów resocjalizacyjnych oraz wspólnych przedsięwzięć dla wychowanków ZPiSdN i społeczności lokalnej. Współpraca polegała m.in. na prowadzeniu działań profilaktycznych przeciw narkomanii i alkoholizmowi oraz wobec występujących zagrożeń patologii społecznej, jak również wyrównywania szans edukacyjnych i zawodowych na rzecz wychowanków Zakładu, współorganizowaniu akcji charytatywnych, kampanii na rzecz potrzebujących, prelekcji, zajęć i warsztatów.

(akta kontroli: tom II, str. 294-298, 394-404)

2.6. W okresie objętym kontrolą wychowankowie zakładu poprawczego¹⁰⁴ otrzymali łącznie 700 nagród. Do najczęściej stosowanych należała: [1] nagroda pieniężna lub rzeczowa – 265 przypadków, co stanowiło 37,9% udzielonych nagród; [2] pochwała – 207 przypadków, co stanowiło 29,6% udzielonych nagród; [3] podwyższenie kieszonkowego – 150 przypadków, co stanowiło 21,4% udzielonych nagród. W pozostałych przypadkach udzielono nagrody w formie: zezwolenia na

¹⁰⁰ Dotyczy próby kontrolnej 10 wychowanków zakładu poprawczego, wskazanej w punkcie 2.3. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

¹⁰¹ Dotyczy próby kontrolnej sześciu wychowanków schroniska dla nieletnich, o której mowa w punkcie 2.3. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

¹⁰² Na terenie Zakładu funkcjonowała Szkoła Podstawowa nr 4 w Głogowie, przyuczająca do pracy w zawodzie ślusarz i stolarz, a także Branżowa Szkoła I Stopnia nr 5 w Głogowie, prowadząca kształcenie zawodowe w kierunku ślusarz.

¹⁰³ Porozumienie z 3 stycznia 2022 r.

¹⁰⁴ Była to ta sama próba badawcza, która została wybrana w punkcie 2.3. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

rozmowę telefoniczną na koszt Zakładu¹⁰⁵, zgody na korzystanie z Internetu lub gier komputerowych¹⁰⁶, zgody na udział w imprezach, zajęciach oświatowych i sportowych oraz szkoleniach poza Zakładem¹⁰⁷, skrócenia lub darowania uprzednio zastosowanego środka dyscyplinarnego¹⁰⁸, wystosowania listu pochwalnego do sądu¹⁰⁹ oraz udzielenia urlopu¹¹⁰.

W analogicznym okresie wychowankowie zakładu poprawczego otrzymali 206 środków dyscyplinarnych. Do najczęściej stosowanych należało: [1] nagana – 139 przypadków, co stanowiło 67,6% zastosowanych środków dyscyplinarnych; [2] upomnienie – 42 przypadki, co stanowiło 20,4% zastosowanych środków dyscyplinarnych. W pozostałych przypadkach zastosowano środek dyscyplinarny w formie: obniżenia kieszonkowego na określony czas¹¹¹, cofnięcia zgody na korzystanie z Internetu i gier komputerowych¹¹², zawiadomienia sądu o niewłaściwym zachowaniu nieletniego¹¹³ oraz nieudzielaniu przepustek i urlopów przez określony czas¹¹⁴.

(akta kontroli: tom IV, str. 126-162; tom V, str. 114)

W okresie objętym kontrolą wychowankowie schroniska dla nieletnich¹¹⁵ otrzymali łącznie 136 nagród, przy czym do najczęściej stosowanych należało: [1] pochwała – 59 przypadków zastosowania, co stanowiło 43,4% udzielonych nagród; [2] nagroda pieniężna lub rzeczowa – 40 przypadków zastosowania, co stanowiło 29,4% udzielonych nagród; [3] podwyższenie kieszonkowego – 29 przypadków zastosowania, co stanowiło 21,3% przypadków zastosowania. W pozostałych przypadkach udzielono nagrody w formie: zezwolenia na rozmowę telefoniczną na koszt Zakładu¹¹⁶ oraz darowania uprzednio zastosowanego środka dyscyplinarnego¹¹⁷.

W analogicznym okresie wychowankowie schroniska dla nieletnich otrzymali 59 środków dyscyplinarnych. Do najczęściej stosowanych należało: [1] nagana – 37 przypadków zastosowania, co stanowiło 62,7% zastosowanych środków dyscyplinarnych; [2] upomnienie - 15 przypadków zastosowania, co stanowiło 25,4% zastosowanych środków dyscyplinarnych. W pozostałych przypadkach zastosowano środek dyscyplinarny w formie: cofnięcia zgody na korzystanie z Internetu i gier komputerowych¹¹⁸ oraz zawiadomienia sądu o niewłaściwym zachowaniu nieletniego¹¹⁹.

(akta kontroli: tom IV, str. 126-162; tom V, str. 114)

¹⁰⁵ W takiej formie udzielono nagrody w 13 przypadkach, co stanowiło 1,9% udzielonych nagród.

¹⁰⁶ W takiej formie udzielono nagrody w siedmiu przypadkach, co stanowiło 1,0% udzielonych nagród.

¹⁰⁷ W takiej formie udzielono nagrody w 33 przypadkach, co stanowiło 4,7% udzielonych nagród.

¹⁰⁸ W takiej formie udzielono nagrody w czterech przypadkach, co stanowiło 0,6% udzielonych nagród.

¹⁰⁹ W takiej formie udzielono nagrody w jednym przypadku, co stanowiło 0,1% udzielonych nagród.

¹¹⁰ W takiej formie udzielono nagrody w 20 przypadkach, co stanowiło 2,9% udzielonych nagród.

¹¹¹ W takiej formie udzielono środka dyscyplinarnego w 14 przypadkach, co stanowiło 6,8% udzielonych środków.

¹¹² W takiej formie udzielono środka dyscyplinarnego w siedmiu przypadkach, co stanowiło 3,4% udzielonych środków.

¹¹³ W takiej formie udzielono środka dyscyplinarnego w dwóch przypadkach, co stanowiło 1,0% udzielonych środków.

¹¹⁴ W takiej formie udzielono środka dyscyplinarnego w dwóch przypadkach, co stanowiło 1,0% udzielonych środków.

¹¹⁵ Była to ta sama próba badawcza, która została wybrana w punkcie 2.3. niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

¹¹⁶ W takiej formie udzielono nagrody w sześciu przypadkach, co stanowiło 4,4% udzielonych nagród.

¹¹⁷ W takiej formie udzielono nagrody w dwóch przypadkach, co stanowiło 1,5% udzielonych nagród.

¹¹⁸ W takiej formie udzielono środka dyscyplinarnego w pięciu przypadkach, co stanowiło 8,5% udzielonych środków.

¹¹⁹ W takiej formie udzielono środka dyscyplinarnego w dwóch przypadkach, co stanowiło 3,4% udzielonych środków.

Co do zasady nagrody i środki dyscyplinarne¹²⁰ udzielano zgodnie z wymaganiami ustaw a dokumentacja dotycząca ich zastosowania była spójna. Przy czym nie ustrzeżono się nieprawidłowości dotyczących braku pouczenia nieletniego o możliwości złożenia skargi na zastosowany środek dyscyplinarny oraz niestosowania obowiązującego w Zakładzie wniosku dyscyplinarnego w prawidłowy sposób, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

2.7. W ZPiSdN w celu przygotowania nieletnich do życia poza Zakładem, w czasie indywidualnej pracy psychologiczno-pedagogicznej, omawiane były potrzeby wychowanków po zwolnieniu. Ustalenia w tym zakresie znajdowały odzwierciedlenie w Indywidualnych Planach Usamodzielnienia¹²¹. Jak oświadczyła Pedagog, w Zakładzie realizowany był program psychoedukacyjny „Dobry Start”, w ramach którego wychowankowie otrzymywali informacje o uzyskaniu pomocy w ramach procesu usamodzielnienia, opracowywano wzory wniosków o pomoc oraz IPU. Ponadto wychowawcy pomagali nieletnim wypełniać wnioski o uzyskanie dowodów osobistych. Jednocześnie w celu przygotowania nieletnich do warunkowego zwolnienia omawiano z nimi m.in. zasadność podejmowania współpracy z kuratorami sądowymi. Zakład współpracował z instytucjami powołanymi do udzielania pomocy w usamodzielnieniu się wychowanków, tj. właściwymi miejskimi ośrodkami pomocy społecznej lub powiatowymi centrami pomocy rodzinie¹²². Terminowo informowano PCPR o ukończeniu przez nieletnich 18 lat oraz o zamiarze ich usamodzielnienia, przekazując stosowną dokumentację.

Poprawność działania ZPiSdN w powyższym zakresie ustalono na próbie badawczej, obejmującej 20 wychowanków zakładu poprawczego i schroniska dla nieletnich¹²³. Dwóch spośród 10 wychowanków zakładu poprawczego odmówiło udziału w procesie usamodzielnienia. Dyrektor Zakładu nie udzielił wychowankom pomocy finansowej ani materialnej w związku z opuszczeniem przez nich placówki, o której mowa w § 81 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ZP.

(akta kontroli: tom II, str. 405-410)

2.8. W okresie objętym kontrolą na działalność ZPiSdN wydatkowano łącznie 33 779,5 tys. zł, w tym 8091,1 tys. zł w 2019 r., 7960,0 tys. zł w 2020 r., 8246,8 tys. zł w 2021 r. oraz 9481,6 tys. zł w 2022 r. Wysokość wydatków na jednego nieletniego¹²⁴ wyniosła odpowiednio: 228,3 tys. zł (2019 r.), 260,0 tys. zł (2020 r.), 312,4 tys. zł (2021 r.) oraz 280,0 tys. zł (2022 r.).

Struktura wydatkowanych środków według niżej wymienionych rozdziałów klasyfikacji budżetowej¹²⁵ kształtowała się następująco:

- rozdział 75513: 3664,0 tys. zł (2019 r.), 3401,9 tys. zł (2020 r.), 3610,1 tys. zł (2021 r.) i 4616,4 tys. zł (2022 r.), w tym m.in.:

¹²⁰ Próbą badawczą objęto: sześć nagród w postaci podwyższenia kieszonkowego, jedną rozmowę telefoniczną na koszt Zakładu, jedno udzielenie urlopu, dwie zgody na uczestnictwo w imprezie organizowanej poza zakładem poprawczym, jedno anulowanie uprzednio zastosowanego środka dyscyplinarnego, sześć nagród finansowych, trzy pochwały oraz 11 nagan, dwa obniżenia kieszonkowego, trzy upomnienia, trzy cofnięcia zgód na korzystanie z Internetu i gier komputerowych oraz jedno poinformowanie sądu o zachowaniu wychowanka.

¹²¹ Dalej: IPU.

¹²² Dalej: PCPR.

¹²³ Dziesięciu wychowanków z zakładu poprawczego i 10 wychowanków ze schroniska.

¹²⁴ Ustalono na podstawie średniego stanu ewidencyjnego wychowanków w okresie sprawozdawczym w latach 2019-2022, przekazywanego corocznie do Departamentu Budżetu i Efektywności Budżetowej Ministerstwa Sprawiedliwości, zgodnie z którym uśredniona liczba wychowanków wynosiła odpowiednio: 35,44 (2019 r.), 30,62 (2020 r.), 26,40 (2021 r.) oraz 33,86 (2022 r.).

¹²⁵ Według rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 513, ze zm.). Rozdział 75513 – Zakłady dla nieletnich; rozdział 80144 – Inne formy kształcenia osobno niewymienione; rozdział 85156 – Składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz świadczenia dla osób nieobjętych obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego.

- wynagrodzenia osobowe pracowników: 1644,0 tys. zł (2019 r.), 1691,0 tys. zł (2020 r.), 1769,0 tys. zł (2021 r.) i 2093,0 tys. zł (2022 r.);
- dodatkowe wynagrodzenie roczne: 110,0 tys. zł (2019 r.), 114,0 tys. zł (2020 r.), 128,0 tys. zł (2021 r.) i 120,0 tys. zł (2022 r.);
- zakup materiałów i wyposażenia: 235,0 tys. zł (2019 r.), 277,0 tys. zł (2020 r.), 198,0 tys. zł (2021 r.) i 244,0 tys. zł (2022 r.);
- zakup usług remontowych: 428,0 tys. zł (2019 r.), 231,0 tys. zł (2020 r.), 43,0 tys. zł (2021 r.) i 117,0 tys. zł (2022 r.);
- wydatki inwestycyjne: 25,0 tys. zł (2021 r.) i 400,0 tys. zł (2022 r.);
- wydatki na zakupy inwestycyjne: 129,0 tys. zł (2019 r.), 18,0 tys. zł (2020 r.), 123,0 tys. zł (2021 r.) i 158,0 tys. zł (2022 r.);
- rozdział 80144: 4402,1 tys. zł (2019 r.), 4537,1 tys. zł (2020 r.), 4618,7 tys. zł (2021 r.) i 4841,2 tys. zł (2022 r.), w tym m.in.:
 - wynagrodzenia osobowe pracowników: 3206,0 tys. zł (2019 r.), 3316,0 tys. zł (2020 r.) i 3413,0 tys. zł (2021 r.);
 - dodatkowe wynagrodzenie roczne: 242,0 tys. zł (2019 r.), 256,0 tys. zł (2020 r.) i 247,0 tys. zł (2021 r.);
 - wynagrodzenia osobowe nauczycieli: 3538,0 tys. zł (2022 r.);
 - dodatkowe wynagrodzenie roczne nauczycieli: 255,0 tys. zł (2022 r.);
- rozdział 85156: 25,0 tys. zł (2019 r.), 21,0 tys. zł (2020 r.), 18,0 tys. zł (2021 r.) i 24,0 tys. zł (2022 r.).

(akta kontroli: tom I, str. 69-83)

2.9. W okresie objętym kontrolą liczba zatrudnionych w ZPiSdN pracowników według stanu na 31 grudnia wynosiła:

- 70,08 etatów ogółem w 2019 r., w tym pięć etatów – psychologzy i pedagodzy, 28,33 etatów – pracownicy pedagogiczni, 13,5 etatów – pracownicy ochrony oraz 23,25 etatów – pozostali pracownicy;
- 64,01 etatów ogółem w 2020 r., w tym pięć etatów – psychologzy i pedagodzy, 24,51 etatów – pracownicy pedagogiczni, 15,5 etatów – pracownicy ochrony oraz 19 etatów – pozostali pracownicy;
- 63,26 etatów ogółem w 2021 r., w tym pięć etatów – psychologzy i pedagodzy, 24,46 etatów – pracownicy pedagogiczni, 15,5 etatów – pracownicy ochrony oraz 18,3 etatów – pozostali pracownicy;
- 63,74 etatów ogółem w 2022 r., w tym pięć etatów – psychologzy i pedagodzy, 25,44 etatów – pracownicy pedagogiczni, 15 etatów – pracownicy ochrony oraz 18,3 etatów – pozostali pracownicy.

Według stanu na 20 stycznia 2023 r. (dzień rozpoczęcia kontroli) liczba zatrudnionych pracowników wynosiła ogółem 64,24 etaty, w tym pięć etatów – psychologzy i pedagodzy, 25,44 etatów – pracownicy pedagogiczni, 15,5 etatów – pracownicy ochrony oraz 18,3 etatów – pozostali pracownicy.

(akta kontroli: tom I, str. 65)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W czterech na 10 objętych badaniami IPR, nie był on modyfikowany wraz z przebiegiem procesu resocjalizacji wychowanka, tj. co najmniej co sześć miesięcy. Taki obowiązek wynikał z § 59 ust. 5 rozporządzenia w sprawie ZP oraz § 17 ust. 4 rozporządzenie w sprawie pobytu nieletnich w ZP.

Dyrektor Zakładu wyjaśnił, że w trzech przypadkach wynikało to z niedopełnienia obowiązków przez pracownika Zakładu, a w jednym przypadku miało związek z przebywaniem patrona-wychowawcy na długotrwałym zwolnieniu chorobowym.

(akta kontroli: tom II, str. 361-371; tom III, str. 249-262)

2. Zakład nie wypełniał obowiązku wynikającego z § 60 rozporządzenia w sprawie ZP, oraz z § 19 rozporządzenia w sprawie pobytu nieletnich w ZP, dotyczącego informowania co najmniej dwa razy w roku rodziców lub opiekunów prawnych o postępach w resocjalizacji wychowanka, co stwierdzono w pięciu na 10 zbadanych spraw:
- a) rodzica jednego z wychowanków poinformowano o jego postępach w resocjalizacji tylko jeden raz w 2019 r. i ani razu w 2020 r., pomimo jego przebywania w Zakładzie od stycznia 2019 r. do czerwca 2020 r.;
 - b) w przypadku następnego wychowanka informację o postępach w resocjalizacji wysłano jednokrotnie (w lipcu 2020 r.), mimo że w Zakładzie przebywał on od listopada 2019 r. do sierpnia 2022 r.;
 - c) w przypadku innego wychowanka stosowną informację wysłano jeden raz (w kwietniu 2021 r.), chociaż został on umieszczony w Zakładzie w czerwcu 2020 r.;
 - d) w przypadku kolejnego wychowanka stosowną informację wysłano jednokrotnie (w kwietniu 2020 r.), pomimo że przebywał on w Zakładzie przez cały 2020 r.;
 - e) w przypadku jeszcze jednego wychowanka nie informowano rodziców lub opiekunów prawnych o postępach w resocjalizacji w czasie jego pobytu w Zakładzie od lutego 2021 r. do czerwca 2022 r.

Dyrektor Zakładu wyjaśnił, że brak informowania rodziców o postępach w resocjalizacji nieletnich związany był z: zerwaniem kontaktów rodziców z nieletnim, częstymi przeprowadzkami i brakiem ustalonego adresu do korespondencji, brakiem współpracy z Zakładem, czy też wyjazdem rodzica za granicę. Dodał, że oprócz wysyłania pism do rodziców lub opiekunów prawnych Zakład informował o postępach resocjalizacji na spotkaniach osobistych oraz w trakcie rozmów telefonicznych.

(akta kontroli: tom II, str. 361-375; tom III, str. 249-262)

NIK zwraca uwagę na treść przywołanego już wcześniej § 19 rozporządzenia w sprawie pobytu nieletnich w ZP i wynikającego z niego obowiązku informowania, co najmniej dwa razy w roku, rodziców lub opiekunów nieletniego, o postępach w resocjalizacji nieletniego.

3. W dwóch z 20 zbadanych przypadków udzielenia środka dyscyplinarnego przez Dyrektora ZPiSdN, w stosownym dokumencie brak było podpisu wychowanka pod pouczeniem o zapoznaniu się z jego prawem do złożenia skargi do sędziego rodzinnego sprawującego nadzór nad ZPiSdN. Obowiązek pouczenia nieletniego o prawie do złożenia skargi wynikał z art. 95ce § 6 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Dyrektor ZPiSdN wyjaśnił, że wynikało to z niedopełnienia obowiązku przez pracownika Zakładu.

(akta kontroli: tom II, str. 302-306; tom V, str. 109-111)

4. W trzech z 20 zbadanych przypadków udzielenia środka dyscyplinarnego brakowało podpisu Dyrektora Zakładu akceptującego taki wniosek, lub widniała pod nim adnotacja o podpisaniu w zastępstwie dyrektora, lecz bez wskazania imienia i nazwiska osoby podpisującej.

Dyrektor Zakładu wyjaśnił, że powodem powyższego było niedopełnienie obowiązku przez pracownika Zakładu.

(akta kontroli: tom II, str. 302-306; tom V, str. 109-111)

OCENA CZĄSTKOWA

Działalność resocjalizacyjna w Zakładzie zorganizowana została prawidłowo. W okresie objętym kontrolą w ZPiSdN opracowano roczne plany pracy spełniające wszystkie wymogi wynikające z obowiązujących przepisów. Każdy wychowanek miał zapewnioną bieżącą pomoc psychologiczno-pedagogiczną oraz psychiatryczną. Pomoc ta udzielana była w przeznaczonych do tych celów pomieszczeniach przez wykwalifikowane osoby oraz w odpowiednim wymiarze. Zakład opracował wymagane przepisami IPR oraz OPP dla wychowanków zakładu poprawczego oraz schroniska dla nieletnich. Przy czym modyfikacji IPR dokonywano z naruszeniem terminów określonych w rozporządzeniu w sprawie ZP. Co do zasady ZPiSdN informował rodziców lub opiekunów prawnych wychowanków o ich postępkach w resocjalizacji oraz o zachowaniu nieletniego, jednak nie zawsze dokonywano tego z odpowiednią częstotliwością. Wychowankom umożliwiono kształcenie ogólne i zawodowe oraz udział w zajęciach o charakterze kulturalnym, oświatowym, sportowym i rekreacyjnym. Nagród oraz środków dyscyplinarnych udzielano, co do zasady, w sposób zgodny z przepisami. Zakład współpracował z instytucjami powołanymi do udzielania pomocy w usamodzielnianiu się wychowanków i dokumentował w odpowiedni sposób te działania. Stwierdzone nieprawidłowości nie miały istotnego wpływu na działalność resocjalizacyjną.

IV. Uwagi i wnioski

Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

Wnioski

- 1) Zawiadamianie Ministerstwa Sprawiedliwości o skreśleniu nieletniego z ewidencji zakładu lub schroniska.
- 2) Przekazywanie akt osobowych nieletnich do schronisk lub zakładów poprawczych, do których nieletni zostają przewiezieni.
- 3) Dokumentowanie użycia śpb poprzez sporządzanie notatek służbowych, spełniających wymagania określone w przepisach prawa oraz przechowywanie ich w aktach osobowych nieletnich.
- 4) Rzetelne dokumentowanie w sprawie informowania odpowiednich organów o użyciu śpb i o wydarzeniach nadzwyczajnych.
- 5) Dokumentowanie umieszczania wychowanków w izbie izolacyjnej i adaptacyjnej w sposób zgodny z przepisami.
- 6) Przeanalizowanie możliwości zorganizowania kolejnej izby izolacyjnej, zgodnie z § 37 ust. 2 pkt 9 rozporządzenia w sprawie funkcjonowania ZP.
- 7) Umieszczanie nieletnich w izbie adaptacyjnej na okres wynikający z przepisów prawa.
- 8) Przystosowanie monitoringu do rejestrowania w trybie ciągłym pobytu nieletnich w izbie izolacyjnej.
- 9) Zapewnienie zgodnego z obowiązującymi przepisami prawa prowadzenia dokumentacji w postaci księgi wydarzeń nadzwyczajnych oraz rzetelnego prowadzenia rejestru przekazywania dyżurów.
- 10) Terminowe opracowywanie sposobu zapewnienia bezpośredniej łączności między Zakładem a KPP w Głogowie, uwzględniającego możliwość użycia najszybszego dostępnego środka łączności.

- 11) Przekazanie projektu planu zabezpieczenia ZPiSdN dyrektorowi komórki organizacyjnej Ministerstwa Sprawiedliwości wykonującej zadania z zakresu zarządzania kryzysowego.
- 12) Przechowywanie nagrań z monitoringu w przypadku izb chorych, izb izolacyjnych oraz izb adaptacyjnych nie dłużej niż 120 dni od dnia ich nagrania.
- 13) Zapewnienie prowadzenia postępowań o zamówienia publiczne zgodnie z wnioskami o udzielenie zamówienia.
- 14) Zapewnienie prowadzenia rejestru przekazywania dyżurów w sposób odzwierciedlający zdarzenia na terenie Zakładu oraz zgodnie z rozporządzeniem w sprawie ZP.
- 15) Modyfikowanie IPR wychowanków zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.
- 16) Informowanie rodziców lub opiekunów nieletnich co najmniej dwa razy w roku o postępach w resocjalizacji.
- 17) Każdorazowe informowanie nieletnich o możliwości złożenia skargi na udzielenie środka dyscyplinarnego oraz dokumentowanie spełnienia tego obowiązku.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wrocław, 24 kwietnia 2023 r.

Kontrolerzy:
Katarzyna Marczyńska
Inspektor kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu
p.o. Dyrektor
Marcin Kaliński

.....
podpis

.....
podpis

Bernard Sosulski
Inspektor kontroli państwowej

.....
podpis